

Η Γεωπολιτική Ανάλυση του Τριγώνου Αίγυπτος-Συρία-Λίβανος και οι Γεωστρατηγικές του Επιπτώσεις στην Ισραηλο- Παλαιστινιακή Διένεξη.

Ανχη (ΠΖ) Γεώργιου Δημητρίου, Σπουδαστή 64^{ης} ΕΣ ΣΕΘΑ

Μάρτιος 2012

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Μέση Ανατολή και οι Χώρες που την αποτελούν υπήρξε από τη γέννηση των ανθρωπίνων κοινωνιών μέχρι και σήμερα, το θέατρο δράσεως των πολιτισμών, το πεδίο αναπτύξεως και επιβολής των μεγάλων φυλετικών και θρησκευτικών κινημάτων και το «μήλο της έριδος» των ισχυρών της γης.

Τα περιφερειακά προβλήματα που βασανίζουν το χώρο της Μ. Ανατολής έχουν τις ρίζες τους στο βάθος της ιστορίας. Η περιοχή αυτή αποτελεί τη μεγάλη πύλη της λεωφόρου που ενώνει την Ανατολή με τη Δύση και κατέχει το κλειδί του ενεργειακού πλούτου που τροφοδοτεί και κινεί τον τεχνοκρατικό πολιτισμό μας.

Οι ανταγωνισμοί των Μεγάλων Δυνάμεων προσδιόρισαν τις ισορροπίες στην περιοχή, κατά τον 20^ο αιώνα, εξαιτίας της πλούσιας σε πετρέλαια περιοχής της Μ. Ανατολής, αλλά και του πλεονεκτήματος που είχε η Αν. Μεσόγειος στη διπλωματία και στρατηγική των Δυτικών, λόγω της γειννιάσής της με την πρώτην Σοβιετική Ένωση. Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, όχι μόνο δεν επήλθε η ειρήνη στην περιοχή, αλλά άφησε χώρες ισχυρά εξοπλισμένες και μη ελεγχόμενες.

Στο χώρο αυτό έχει πάρει μια θέση ένας λαός για δεύτερη φορά στην ιστορία. Εδώ και εξήντα τέσσερα περίπου χρόνια ιδρύθηκε από τους Εβραίους το κράτος του Ισραήλ στη γη που οι πρόγονοί τους πάτησαν για πρώτη φορά στα μέσα της δεύτερης χιλιετηρίδας π.Χ. Η σημερινή τους παρουσία πήρε τη μορφή δυναμικής προβολής στην Παλαιστίνη και εκτόπισε τους γηγενείς πληθυσμούς.

Η Ισραηλινό-Παλαιστινιακή διένεξη, γνωστή και ως Μεσανατολικό Ζήτημα, είναι η πλέον οξεία και μακρά σε διάρκεια περιφερειακή σύγκρουση της μεταπολεμικής εποχής.

Η στρατηγική και οικονομική σημασία της Μέσης Ανατολής συνέβαλε στην έντονη ανάμιξη των Υπερδυνάμεων. Ο σημαντικότερος λόγος της ανάμιξης των ΗΠΑ είναι η σημασία της στην εξασφάλιση των ενεργειακών αναγκών της Δύσης, η διατήρηση του status quo στην παραγωγή και διανομή του και η αποφυγή ενίσχυσης ενός εκ των πετρελαιοπαραγωγών κρατών. Η Μέση Ανατολή αντιπροσωπεύει το 60% των αποδεδειγμένων αποθεμάτων, με σημαντικότερα κράτη την Σαουδική Αραβία, το Ιράκ, το Κουβέιτ και το Ιράν¹. Η αμερικανική ανάμιξη όμως σχετίζεται και με την εξασφάλιση του κράτους του Ισραήλ με το οποίο υφίσταται μία ιδιόζουσα προνομιακή σχέση.

---

¹ Σχετικά με το ενεργειακό ζήτημα, την παραγωγή, τα αποθέματα, την κατανομή κλπ. Βλ. Drysdale & Blake, σελ. 313-345.

Τέλος, ένα άλλο σημείο σημαντικών τριβών είναι οι περιορισμένοι υδάτινοι πόροι. Αναμφίβολα, ο έλεγχος των υδάτινων πόρων γίνεται σιγά-σιγά ζήτημα εθνικής ασφάλειας για τα κράτη της περιοχής, αφού η ύπαρξη ή η έλλειψη νερού αποτελεί θέμα ζωής ή θανάτου. Οι δε προβλέψεις κάθε άλλο παρά ευοίωνες είναι. Στο επίκεντρο της περιοχής που εξετάζουμε υπάρχουν κυρίως δυο υδρευτικά συστήματα τα οποία καλούνται να επιλύσουν το πρόβλημα της ραγδαία πληθυσμιακής αύξησης με τις ανάλογες αρδευτικές ανάγκες και τα οποία τα μοιράζονται κράτη που οι σχέσεις τους χαρακτηρίζονται από ένταση και αντιπαλότητα και αυτό είναι ο Ιορδάνης και ο Λιτανί ποταμοί.

Τα μείζονος σημασίας γεωπολιτικά παιχνίδια που λαμβάνουν χώρα στην ευρύτερη περιοχή, προκαλούν το παγκόσμιο ενδιαφέρον και επηρεάζουν τις σχέσεις όλων των γειτονικών κρατών, περιλαμβανομένων της Ελλάδας και της Κύπρου.

2. ΣΚΟΠΟΣ.

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να εξεταστεί η γεωπολιτική ανάλυση των χωρών της Αιγύπτου - Συρίας - Λιβάνου και οι γεωστρατηγικές επιπτώσεις και επιδράσεις στην Ισραηλο-Παλαιστινιακή διένεξη.

3. ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Παλαιστίνη

Η ονομασία Παλαιστίνη είναι ελληνική και προέρχεται από την εβραϊκή *Πλεσέτ* (χώρα των Φιλισταίων) που αναφέρονταν σε μια μικρή παράλια χερσαία ζώνη που ονομάζονταν επίσης και Φιλισταία. Περιλαμβάνει τμήμα του σημερινού Ισραήλ και εκτείνεται από τα σύνορα της Αιγύπτου, (νότια), μέχρι τα σύνορα του Λιβάνου (βόρεια), και ανατολικά μέχρι τον Ιορδάνη ποταμό.

Κατά τους βιβλικούς χρόνους στην περιοχή αυτή εγκαταστάθηκαν οι περιφερόμενοι μέχρι τότε Εβραίοι, καθοδηγούμενοι από το Γιαχβέ² και θεωρείτο ως ο μοναδικός "τόπος Επαγγελίας" όλης της Υδρογείου. Οι Εβραίοι, μετά από πολέμους με άλλους βιβλικούς λαούς της περιοχής, δημιούργησαν δύο βασίλεια, του Ιούδα και του Ιακώβ (που μετονομάστηκε από τον Γιαχβέ σε Ισραήλ).

Για το Χριστιανισμό η περιοχή χαρακτηρίζεται ως «Άγιοι Τόποι», επειδή εκεί έζησαν και δίδαξαν ο Ιησούς Χριστός και οι Απόστολοι.

Για τον Ισλαμισμό ο τόπος είναι ιερός αφού κάποιες τοποθεσίες συνδέονται με τον Προφήτη Μωάμεθ.

Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα η περιοχή αυτή αποτελεί πεδίο εθνικών διεκδικήσεων και συγκρούσεων μεταξύ Εβραίων και Αράβων. Οι Άραβες το 1917 ξεσηκώθηκαν κατά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας για να αποκτήσουν την ανεξαρτησία τους. Η Αντάντ (Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία), τους υποσχέθηκε πλήρη ανεξαρτησία με το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

² Το όνομα του Θεού στο εβραϊκό κείμενο της Αγίας Γραφής

Τα προβλήματα ξεκινούν με τη «Διακήρυξη Μπαλφούρ³» που προσδιόριζε μία "εθνική εστία", μόνιμης βάσης των Εβραίων. Η περιοχή είχε ανακηρυχθεί «κράτος κατ' εντολή» της Κοινωνίας των Εθνών υπό αγγλική προστασία⁴. Σε αυτό το καθεστώς παρέμεινε μέχρι το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Ο ΟΗΕ, με την απόφαση 181/1947 (29 Νοεμβρίου 1947), διχοτομούσε την Παλαιστίνη σε δύο διαφορετικά κράτη, ένα αραβικό και ένα εβραϊκό, σύμφωνα με τη γλώσσα, τον πολιτισμό και τη θρησκεία. Η Ιερουσαλήμ θεωρείτο διεθνής πόλη και ετίθετο κάτω από διεθνή έλεγχο. Στην απόφαση του ΟΗΕ μεγάλο ρόλο έπαιξε και το «ολοκαύτωμα». Τα εδάφη των δύο κρατών, σύμφωνα με την απόφαση αυτή.

Μετά την ανακοίνωση της απόφασης του ΟΗΕ ξεκινούν συμπλοκές μεταξύ εβραίων και παλαιστινίων. Οι παλαιστίνιοι εξεγείρονται εναντίον των εβραίων και των Άγγλων. Οι Βρετανοί αποχωρούν το 1948. Η εξέγερση των παλαιστινίων καταπνίγεται βίαια και ο Μπεν Γκουριόν (1886-1973) εξαγγέλλει την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ⁵. Στρατεύματα των γειτονικών αραβικών χωρών (Αίγυπτος, Ιορδανία, Ιράκ, Συρία και Λίβανος) εισβάλλουν στην Παλαιστίνη. Μετά από εννιά μήνες μαχών οι ισραηλινοί κατορθώνουν να νικήσουν και επιτυγχάνουν, το Μάρτιο του 1949, συμφωνία μόνιμης κατάπαυσης του πυρός στην οποία καθορίζονται τα σύνορα του Ισραήλ. Το μεγαλύτερο τμήμα, 78% (έναντι 55% που τους είχε αποδοθεί από την απόφαση 181), καταλαμβάνεται από το Ισραήλ. Η Δυτική Όχθη και η Ανατολική Ιερουσαλήμ προσαρτώνται στην Ιορδανία. Η Λωρίδα της Γάζας καταλαμβάνεται από την Αίγυπτο. Οι Σύριοι κατέλαβαν μια στενή λωρίδα στη λίμνη της Γαλιλαίας και οι Λιβανέζοι ένα μικρό τμήμα στη Ρος Χανίκρα⁶. Μεγάλος αριθμός παλαιστινίων, 750.000 περίπου, ξεριζώθηκε από τα πάτρια εδάφη τους και κατέφυγε στη Γάζα, την Ιορδανία, το Λίβανο και τη Συρία.

Το 1967 το Ισραήλ εξαπέλυσε τον πόλεμο των έξι ημερών κατά τον οποίο απέσπασε: τη λωρίδα της Γάζας και τη χερσόνησο του Σινά από την Αίγυπτο, τη Δυτική Όχθη και την Ανατολική Ιερουσαλήμ από την Ιορδανία και τα υψώματα του Γκολάν από τη Συρία. Περίπου 500.000 παλαιστίνιοι εγκατέλειψαν την περιοχή εξαιτίας του πολέμου αυτού. Το 1979 το Ισραήλ επέστρεψε τη χερσόνησο του Σινά στην Αίγυπτο. Οι ισραηλινοί αντάλλαξαν γη για να πετύχουν ειρήνη και αναγνώριση των συνόρων τους.

Το 1964 δημιουργήθηκε η Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ ή PLO-Palestine Liberation Organization) προκειμένου να εκπροσωπήσει τους παλαιστινίους. Τον Οκτώβριο του 1974 στη συνάντηση

³ Ο Βρετανός υπουργός Εξωτερικών, Άρθουρ Τζέιμς Μπαλφούρ, αποστέλλει στις 2 Νοεμβρίου 1917, μία επιστολή στον ηγέτη της εβραϊκής κοινότητας της Μεγάλης Βρετανίας, Λόρδο Ρότσιλντ, ζητώντας να τη διαβιβάσει στη Διεθνή Σιωνιστική Ομοσπονδία. Πρόκειται για τη «Διακήρυξη Μπαλφούρ», όπως θα μείνει στην ιστορία, με την οποία δίδεται η υπόσχεση για την εγκαθίδρυση μιας «εβραϊκής»³ Το όνομα του Θεού στο εβραϊκό κείμενο της Αγίας Γραφής

³ Ο Βρετανός υπουργός Εξωτερικών, Άρθουρ Τζέιμς Μπαλφούρ, αποστέλλει στις 2 Νοεμβρίου 1917, μία επιστολή στον ηγέτη της εβραϊκής κοινότητας της Μεγάλης Βρετανίας, Λόρδο Ρότσιλντ, ζητώντας να τη διαβιβάσει στη Διεθνή Σιωνιστική Ομοσπονδία. Πρόκειται για τη «Διακήρυξη Μπαλφούρ», όπως θα μείνει στην ιστορία, με την οποία δίδεται η υπόσχεση για την εγκαθίδρυση μιας «εβραϊκής πατρίδας» στην Παλαιστίνη, με σεβασμό στα δικαιώματα των λαών που ζουν ήδη στην περιοχή. Ως αντάλλαγμα, η εβραϊκή κοινότητα καλείται να ενθαρρύνει τις ΗΠΑ να εισέλθουν στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

⁴ 29 Σεπτεμβρίου 1923

⁵ Την 10 Μαΐου 1948 υπογράφεται στο Τελ Αβίβ από τν Μπεν Γκουριόν και τους άλλους αρχηγούς η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας του Ισραήλ.

⁶ Περιοχή στα σύνορα Ισραήλ – Λιβάνου που σήμερα ανήκει στο Ισραήλ.

κορυφής όλων των αραβικών χωρών στο Ραμπάτ του Μαρόκου ο Αραβικός Σύνδεσμος αναγνώρισε την PLO ως μοναδικό εκπρόσωπο των Αράβων της Παλαιστίνης. Το Εθνικό Παλαιστινιακό Συνέδριο, το νομικό σώμα της PLO, διακήρυξε, στις 15 Νοεμβρίου του 1988, τη δημιουργία του Κράτους της Παλαιστίνης. Οι παλαιστίνιοι στη διακήρυξή τους επικαλέσθηκαν τη Συνθήκη της Λωζάννης (1923) και την απόφαση 181 του ΟΗΕ. Το Ισραήλ που κατέχει τα εδάφη από τον πόλεμο των έξι ημερών απέρριψε τη διακήρυξη των παλαιστινίων. Το Κράτος της Παλαιστίνης αναγνωρίζεται από τον Αραβικό Σύνδεσμο όχι όμως από τον ΟΗΕ, τις ΗΠΑ και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τη στιγμή αυτή τυγχάνει της αναγνώρισης 127 κρατών⁷. Διατηρεί πρεσβείες σε αυτές τις χώρες (που αποτελούνται συνήθως από αποστολές της PLO). Η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και τα περισσότερα κράτη-μέλη της, διατηρούν διπλωματικούς δεσμούς με την Παλαιστινιακή Αρχή.

Τον Ιούνιο του 1982, το Ισραήλ εισέβαλε στο Λίβανο με σκοπό την εξολόθρευση της PLO. Στα πλαίσια μιας νέας συμφωνίας η PLO αποχώρησε από τη Βηρυτό. Την περίοδο εκείνη έγιναν άγριες σφαγές παλαιστινίων προσφύγων και Λιβανέζων, από Χριστιανούς Λιβανέζους Φαλαγγίτες, στα στρατόπεδα προσφύγων Σάμπρα και Σατίλα των οποίων την ευθύνη φύλαξης είχε ο ισραηλινός στρατός.

Στις 8 Δεκεμβρίου 1987 ξεκίνησε η 1η Ιντιφάντα⁸ (1987 - 1991), όταν η κηδεία τεσσάρων παλαιστινίων εργατών, που είχαν συνθλιβεί από ένα ισραηλινό όχημα μεταφοράς προσωπικού μετατράπηκε στην πρώτη πράξη της μαζικής εξέγερσης του παλαιστινιακού πληθυσμού της Γάζας και της Δυτικής Όχθης.

Το 1993 με τις συμφωνίες του Όσλο, ανάμεσα στον Yasser Arafat και τον Yitzhak Rabin πρωθυπουργό του Ισραήλ, τέθηκαν οι βάσεις για την Παλαιστινιακή αυτοδιάθεση στη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας, με προοπτική τη δημιουργία ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους, αλλά με το Ισραήλ υπεύθυνο για την προστασία των ισραηλιτών που συνέχιζαν να παραμένουν στα παλαιστινιακά εδάφη. Το πρόβλημα της Ιερουσαλήμ και η επιστροφή των παλαιστινίων προσφύγων παρέμεναν χωρίς λύση. Το 1994, μετά τις συμφωνίες του Όσλο ιδρύεται Η Εθνική Παλαιστινιακή Αρχή σαν συνέχεια της PLO και σαν πρώτο βήμα προς την αυτοδιάθεση των παλαιστινίων. Ακολούθησε η απόσυρση των ισραηλινών στρατευμάτων από ένα μικρό μέρος των κατεχόμενων (1995). Οι τελικές διαπραγματεύσεις θα πραγματοποιούντο σε μια πενταετία (πρόβλεψη για το 1999). Πρώτος πρόεδρος της Παλαιστινιακής Αρχής, μετά από σαρωτική νίκη, αναδείχτηκε ο Yasser Arafat. Ανάμεσα στις αρμοδιότητές της αρχής ήταν η διαχείριση αστικών υποθέσεων και θεμάτων ασφαλείας, στις Παλαιστινιακές αστικές περιοχές της Δυτικής Όχθης και της Λωρίδας της Γάζας, και η διαχείριση αστικών υποθέσεων μόνο, στις αγροτικές περιοχές. Τα υπόλοιπα εδάφη επρόκειτο να παραμείνουν κάτω από τον αποκλειστικό έλεγχο του Ισραήλ. Η Εθνική Παλαιστινιακή Αρχή διατηρεί επίσημο σώμα 40.000-80.000 οπλισμέ-νων στρατιωτών, που τυπικά εκτελούν χρέη αστυνομικών. Οι διαπραγμα-τεύσεις επαναλήφθηκαν, το 1999, χωρίς επιτυχία και διακόπηκαν το 2000 με την κήρυξη της δεύτερης Ιντιφάντα (2000-2005).

⁷ Aljazeera.net, «η Ισραηλοπαλαιστινιακή Διαμάχη για το Κράτος», (15/092011) <http://www.aljazeera.net/NR/exeres/DB8EB7EC-0AC0-4F73-8954-412CC443307F.htm>

⁸ Ιντιφάντα στα αραβικά σημαίνει «ταρακούνημα». Ονομάστηκε και «πετροπόλεμος», επειδή οι νεαροί Παλαιστίνιοι χρησιμοποιούσαν κυρίως πέτρες και άλλα αυτοσχέδια όπλα για να αντιμετωπίσουν τον προηγμένο τεχνολογικά ισραηλινό στρατό.

Ακολούθησε η εξολόθρευση μεγάλου μέρους της παλαιστινιακής ηγεσίας από τα «εστιασμένα» χτυπήματα του Ισραήλ, η ανακατάληψη όλων των παλαιστινιακών εδαφών από τον ισραηλινό στρατό (2002), η διετής πολιορκία του Yasser Arafat στο προεδρικό μέγαρο της Ραμάλα (2002-2004), ο φόνος 28 παλαιστίνιων και ο τραυματισμός άλλων 108 από τις ισραηλινές δυνάμεις που εισέβαλαν στο μεγαλύτερο παλαιστινιακό προσφυγικό καταυλισμό και η διαδοχή του Yasser Arafat από το Mahmud Abbas (2005), ο οποίος κέρδισε τις προεδρικές εκλογές του Ιανουαρίου του 2005 με ποσοστό 62%. Το 2002 υπήρξε μια κίνηση από τον πρόεδρο George Bush, για τη δημιουργία ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους, αλλά το σχέδιο ναυάγησε με τον πόλεμο στο Ιράκ. Την ίδια χρονιά το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ υιοθέτησε απόφαση για την δημιουργία δυο ανεξάρτητων κρατών με ασφαλή και αναγνωρισμένα σύνορα⁹.

Οι ισραηλινοί συνέχισαν να εποικίζουν τα κατεχόμενα εδάφη, ενώ οι παλαιστίνιοι άρχισαν να εφαρμόζουν μια νέα τακτική με επιθέσεις αυτοκτονίας. Την ίδια εποχή άρχισε και η κατασκευή από το Ισραήλ, του περίφημου τείχους στη Δυτική Όχθη εντός των Παλαιστινιακών εδαφών.

Το 2005 ο πρωθυπουργός του Ισραήλ Ariel Sharon αποφάσισε την εκκένωση των 21 εβραϊκών καταυλισμών της Λωρίδας της Γάζας και των τεσσάρων, από 120, της Δυτικής Όχθης.

Στις 29 Σεπτεμβρίου του 2005 διεξήχθη ο τρίτος γύρος των τοπικών εκλογών, στις οποίες επιβλήθηκε απαγόρευση κατοχής όπλων σε δημόσιους χώρους. Στις βουλευτικές εκλογές του Ιανουαρίου του 2006 η Hamas πλειοψήφησε καταλαμβάνοντας 74 έδρες σε σύνολο 132. Η Hamas έχει διαφορετικούς προσανατολισμούς από τη Fatah. Τα μέλη της Hamas, είναι συντηρητικοί μουσουλμάνοι και πλειοψηφούν στη Λωρίδα της Γάζας, ενώ η Fatah, του Προέδρου Abbas, διατηρεί το προβάδισμα στη Δυτική Όχθη και έχει κοσμικό προσανατολισμό. Οι μεταξύ τους εντάσεις είχαν φτάσει σε τέτοιο σημείο όξυνσης, που τον Ιούνιο του 2007 κατέληξαν σε κανονικές στρατιωτικές επιχειρήσεις ανάμεσα στα αντιμαχόμενα μέρη, στη Λωρίδα της Γάζας, με τραγικό αποτέλεσμα 120 νεκρούς και τριπλάσιους τραυματίες. Τα Ηνωμένα Έθνη ανακοίνωσαν στις 18 Δεκεμβρίου του 2008 ότι αναστέλλουν τη διανομή τροφίμων στους παλαιστίνιους στη Λωρίδα της Γάζας, επειδή τελείωσαν οι προμήθειες. Το Ισραήλ κατόπιν μονομερούς παραβίασης της εκεχειρίας επιτέθηκε, με εναέρια μέσα, με ιδιαίτερη σφοδρότητα, στη Λωρίδα της Γάζας, (27 Δεκεμβρίου 2008). Στις επιθέσεις αυτές σκοτώθηκαν και τραυματίστηκαν εκατοντάδες άτομα. Ακολούθησε εισβολή χερσαίων δυνάμεων, στις αρχές του επόμενου χρόνου. Εκατοντάδες άτομα σκοτώθηκαν και τραυματίστηκαν (ο αριθμός των νεκρών ξεπέρασε τους 1500). Στις 17 Ιανουαρίου του 2009 το Ισραήλ ανακοίνωσε μονομερή εκεχειρία, η οποία άρχισε να ισχύει από τα μεσάνυχτα της 17 προς 18 Ιανουαρίου τοπική ώρα. Η Hamas την απέρριψε λόγω της παραμονής των ισραηλινών δυνάμεων στα παλαιστινιακά εδάφη.

Στις 7 Μαρτίου του 2009 παραιτήθηκε ο πρωθυπουργός Salam Fayaad, προκειμένου να σχηματιστεί κυβέρνηση "εθνικής συνεννόησης" στο πλαίσιο της διαδικασίας συμφιλίωσης με τη Hamas. Το Μάιο του 2009 οι δύο παλαιστινιακές

⁹ Με την απόφαση 1397 το Συμβούλιο Ασφαλείας δηλώνει «προσηλωμένο στο όραμα μιας περιοχής στην οποία δύο κράτη, το Ισραήλ και η Παλαιστίνη, θα ζουν το ένα δίπλα στο άλλο, μέσα σε αναγνωρισμένα και ασφαλή σύνορα». Ζητείται ακόμα «άμεση διακοπή όλων των πράξεων βίας, συμπεριλαμβανομένων όλων των πράξεων τρόμου, πρόκλησης, υπόθαλψης βίας και καταστροφής»

παρατάξεις (Fatah και Hamas) συμφώνησαν να συγκροτηθεί κοινή δύναμη ασφαλείας στη Λωρίδα της Γάζας, η οποία θα ασκούσε καθήκοντα μέχρι τις εκλογές, του Ιανουαρίου του 2010.

Η κατάσταση σήμερα έχει ως εξής:

Η Δυτική Όχθη βρίσκεται εν μέρη κάτω από την Εθνική Παλαιστινιακή Αρχή και εν μέρη κάτω από στρατιωτική Ισραηλινή διοίκηση.

Τα υψώματα του Γκολάν βρίσκονται κάτω από την πολιτική διοίκηση του Ισραήλ.

Η Ανατολική Ιερουσαλήμ βρίσκεται κάτω από ειδικό καθεστώς.

Οι Ισραηλινοί συνεχίζουν να ελέγχουν τον εναέριο χώρο, τα χωρικά ύδατα της περιοχής, καθώς και τη χερσαία πλευρά προς τα Ισραηλινά σύνορα της Λωρίδας της Γάζας. Η παροχή νερού, οι επικοινωνίες, η ηλεκτροδότηση, η αποχέτευση και οι τελωνειακές ρυθμίσεις βρίσκονται στον έλεγχο του Ισραήλ. Χρησιμοποιούμενο νόμισμα είναι το Ισραηλινό. Η Αίγυπτος ελέγχει τη νότια περιοχή της Γάζας, στα σύνορα με την έρημο του Σινά. Η Λωρίδα της Γάζας δεν αναγνωρίζεται διεθνώς σαν τμήμα κυρίαρχης χώρας.

Στη Δυτική Όχθη διαμένουν 2.407.681 παλαιστίνιοι και 187.000 Ισραηλινοί. Οι Ισραηλινοί που κατοικούν στην Ανατολική Ιερουσαλήμ ανέρχονται σε 177.000. Οι Ισραηλινοί κατέχουν το 40% των εδαφών της Δυτικής Όχθης. Οι παλαιστίνιοι της Λωρίδας της Γάζας ανέρχονται στους 1.482.405. Οι Ισραηλινοί έποικοι στα υψώματα του Γκολάν είναι γύρω στους 20.000, ενώ υπάρχουν περί τους εκατό επί πλέον καταυλισμούς τους οποίους δεν αναγνωρίζει το Ισραήλ.

4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ “Α” ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΣΥΡΙΑ - ΛΙΒΑΝΟΣ. ΓΕΝΙΚΑ.

α. ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Επίσημη ονομασία: Αραβική Δημοκρατία της Αιγύπτου Πρωτεύουσα: Κάιρο. Έκταση: 1.001.449 τ. χλμ. Πολίτευμα: Δημοκρατία. Πληθυσμός: 75.500.000 κάτοικοι. Νόμισμα: Λίρα. Γλώσσες: Αραβική (επίσημη), γαλλική, αγγλική. Θρησκεύματα: Το 85% είναι μουσουλμάνοι σουνίτες. Στην Άνω Αίγυπτο συγκεντρώνονται ως επί το πλείστον οι μαλικίτες και στην Κάτω Αίγυπτο οι σαφεΐτες και μικρός αριθμός χαναφιτών. Το υπόλοιπο 15% αποτελείται από μη μουσουλμανικές μειονότητες εκ των οποίων το κύριο βάρος (75%) έχουν οι χριστιανοί κόπτες.

Σημαντικότερες πόλεις: Αλεξάνδρεια, Γκίζα, Ιμπάμπα, Πορτ Σάιντ, Σουέζ, Τάντα.

Οικονομικοί πόροι: Γεωργία: σιτάρι (1.933,000 τ.), αραβόσιτος (3.197,000τ.), βαμβάκι (ίνα 435.000τ.), ρύζι (2.351.000τ.), πατάτες (950.000 τ.), κεχρί (656.000τ.), ντομάτες (1,505.000τ.), πορτοκάλια (700.000τ.), χουρμάδες (460.000τ.), μπανάνες (130.000τ.), σταφύλια (250,000τ.).

Κτηνοτροφία: βοοειδή (2.045.000 ζώα), βουβάλια (2.280.000 ζώα), αιγοπρόβατα (3.180,000 ζώα). Αλιεία: 99.915 τ.

Ορυκτός πλούτος: πετρέλαιο (26.424.000 τ.), φυσικό αέριο (1.466.000.000 κ.μ.), φωσφορικά άλατα (513.000τ.), σίδηρος (704.000τ.).

Βιομηχανία: υφαντουργία, καπνοβιομηχανία, βιομηχανίες ζάχαρης(680.000τ.), χαρτιού (118.000τ.), μπίρας (388.000 εκατόλιτρα), τσιμέντου (3.169.000τ.), σιδηρουργία (χυτοσίδηρος 74.000τ., ατσάλι 263.000τ.), αυτοκινητοβιομηχανία (16.200 οχήματα), χημική βιομηχανία, αζωτούχα λιπάσματα (195.200τ.), θειικό οξύ (30.000τ.).

Η ΧΩΡΑ

Η Αίγυπτος καταλαμβάνει το βορειοανατολικό άκρο της Αφρικής. Ένα τμήμα της βρίσκεται στην Ασία (χερσόνησος του Σινά). Συνορεύει Δ, με τη Λιβύη, Ν. με το Σουδάν, ΒΑ. με το Ισραήλ. Βρέχεται Β. από τη Μεσόγειο θάλασσα και Α. από την Ερυθρά θάλασσα, οι οποίες συνδέονται με τη Διώρυγα του Σουέζ.

Το ανάγλυφο της Αιγύπτου είναι γενικά πεδινό, με εξαίρεση το ανατολικό τμήμα, όπου υψώνονται το Σινά (υψ. 2,637 μ.) και τα βουνά των ακτών της Ερυθράς θάλασσας (Ιζαμπέλ Όντα, υψ. 2.259 μ.). Τα υψώματα αυτά αποτελούν τμήμα της Μεγάλης Τεκτονικής Τάφρου, σειράς ρηγμάτων που αρχίζουν από τη Νεκρά θάλασσα στο Βορρά και φτάνουν ως τη λίμνη Ταγκανίκα στο Νότο.

Η σημαντικότερη περιοχή της Αιγύπτου είναι η Κοιλάδα του Νείλου. Σ' αυτή συγκεντρώνονται όλοι σχεδόν οι κάτοικοι, οι πόλεις, οι καλλιέργειες, η οικονομία της Αιγύπτου, ή ζωή της. Όλη την άλλη περιοχή καλύπτει η Σαχάρα με εξαίρεση κάποιες οάσεις. Τα νερά του Νείλου ευνόησαν, από τα πολύ αρχαία χρόνια, τις καλλιέργειες, την εγκατάσταση ανθρώπων, την ανάπτυξη σπουδαίου πολιτισμού. Ο Νείλος, που πηγάζει από τις λίμνες του Ισημερινού και τα βουνά της Αιθιοπίας, διασχίζει την απέραντη έρημο κι εκβάλλει στη Μεσόγειο. Η εδαφική περιοχή της Κοιλάδας του Νείλου μπορεί να διαιρεθεί: στο νότιο τμήμα, που

καλύπτει η τεχνητή λίμνη Νάσερ με το φράγμα του Ασουάν, το κεντρικό τμήμα, από το Ασουάν ως το Κάιρο, και το μέγα δέλτα, πλάτους 300 χλμ. Δυτικά της Κοιλάδας του Νείλου εκτείνεται η έρημος, συνέχεια της Λιβυκής ερήμου. Χαρακτηρίζεται από αχανείς αμμώδεις εκτάσεις με κάποιες πετρώδεις περιοχές. Στα ΒΔ. βρίσκεται το βύθισμα Κατάρρα (-134 μ.). Από εκεί, σε μια γραμμή που διασχίζει διαγώνια την περιοχή προς τα ΝΑ, βρίσκεται μια σειρά από οάσεις: Σίβα, Φαράφρα, Ντάχλα και Χάργκα. Το κλίμα της Αιγύπτου είναι κλίμα ερήμου, με μέσες θερμοκρασίες μεταξύ 14°C (Ιανουάριο) και 30°C (Ιούλιο) και ελάχιστες βροχοπτώσεις (4 χλστ στο Ν. και 170 χλστ. στο Β.).

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ

Η οικονομία της Αιγύπτου στηρίζεται εδώ και πέντε χιλιάδες χρόνια στη γεωργία, παρόλο που μόνο ένα μικρό τμήμα του εδάφους είναι καλλιεργήσιμο (2.8%). Στην αρχαιότητα οι καλλιέργειες εξαρτόνταν από τα νερά του Νείλου, που με τις πλημμύρες εναπέθεταν στα εδάφη που κάλυπταν την ευεργητική ιλύ. Σήμερα μόνο το 14% των καλλιεργούμενων εκτάσεων αρδεύονται με αυτό τον τρόπο. Τα φράγματα Ασουάν, Ίσα και Ασιούτ, εκτός από την ηλεκτρική ενέργεια που δίνουν με τους υδροηλεκτρικούς σταθμούς τους, επιτρέπουν τη διαρκή άρδευση τεράστιων εκτάσεων κι εξασφαλίζονται πολλές σοδειές το χρόνο. Ωστόσο με την ελεγχόμενη αυτή άρδευση χάνονται τα οφέλη της ιλύος, που καθιστά εύφορη τη γη. Οι κυριότερες καλλιέργειες είναι: βαμβάκι, σιτάρι, αραβόσιτος, κριθάρι, ρύζι, κεχρί, πατάτες, γλυκοπατάτες, ζαχαροκάλαμο, λίνο, σουσάμι, σόγια, φιστίκια, σπρωρολαχανικά. Εκτρέφονται βουβάλια, βοοειδή, αιγοπρόβατα και καμήλες σε μικρούς αριθμούς. Η αλιεία γίνεται τόσο στη θάλασσα όσο και στα νερά του Νείλου. Κοντά στην Αλεξάνδρεια συλλέγονται σφουγγάρια και στην Ερυθρά θάλασσα κοράλλια και μαργαριτάρια. Το υπέδαφος δίνει φωσφορικά άλατα, μαγνήσιο, σίδηρο, θειάφι, πετρέλαιο, φυσικό αέριο κ.ά. Στο βιομηχανικό τομέα παραδοσιακός είναι ο κλάδος της υφαντουργίας. Επίσης παράγονται ζάχαρη, οινόπνευμα, χαρτί, τσιγάρο, λάδια, σαπούνι, τσιμέντο κ.ά. Σημαντικοί κλάδοι είναι η άλευρο βιομηχανία, η κονσερβοποιία, η σιδηρουργία, η χημική βιομηχανία, η βιομηχανία συναρμολόγησης αυτοκινήτων κ.ά. Σημαντικές πηγές πλούτου αποτελούν επίσης η βιοτεχνία, τα διόδια της Διώρυγας του Σουέζ και ο τουρισμός.

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Σχεδόν όλος ο αιγυπτιακός πληθυσμός βρίσκεται συγκεντρωμένος στην Κοιλάδα και το Δέλτα του Νείλου. Η υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα που παρουσιάζεται στη μικρή αυτή έκταση του αιγυπτιακού εδάφους (4% του συνολικού) δημιουργεί μεγάλη αντίθεση με την υπόλοιπη έκταση της χώρας, η οποία είναι πολύ αραιοκατοικημένη. Στο Κάιρο και την Αλεξάνδρεια κατοικεί σχεδόν το 25% του συνολικού πληθυσμού της Αιγύπτου. Οι σημερινοί κάτοικοι είναι Χαμίτες Άραβες, Βέρβεροι, μιγάδες κ.ά Το βιοτικό επίπεδο είναι χαμηλό.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Η παρουσία των Ελλήνων στην Αίγυπτο είναι σημαντική από τα αρχαία χρόνια. Εκεί ο Μ, Αλέξανδρος έχτισε την Αλεξάνδρεια (332 π.Χ.) κι εκεί οι διάδοχοι του Πτολεμαίοι ανέπτυξαν και διατήρησαν επί τρεις αιώνες το μέγα ελληνιστικό βασίλειο τους. Ο Ελληνισμός της Αιγύπτου συνέχισε να ακμάζει στα ρωμαϊκά, τα βυζαντινά και τα νεότερα χρόνια. Στην Αλεξάνδρεια εδρεύει το

αρχαίο ελληνορθόδοξο πατριαρχείο και στο Σινά Έλληνες μοναχοί από το χρόνια του Ιουστινιανού διατηρούν την ιστορική Μονή της Αγ. Αικατερίνης.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΣΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗ.

Η Αίγυπτος ανήκει στην Αραβική Ένωση από το 1945 και στην Οργάνωση Ισλαμικής Διάσκεψης. Οι σχέσεις της αιγυπτιακής εξουσίας με τα ισλαμικά κινήματα είναι, αφενός μεν ταραχώδεις, αφετέρου δε πλούσιες σε διδάγματα.

Η Αίγυπτος παραμένει σε κάθε περίπτωση η ηγέτιδα χώρα του αραβικού κόσμου στο πνευματικό αλλά και στο πολιτικοστρατιωτικό πεδίο. Το γεγονός αυτό δεν πρέπει ούτε να παραγνωρίζεται αλλά ούτε να υποβαθμίζεται, όταν επιδιώκεται η προσέγγιση με το Κάιρο σε θέματα εξωτερικής πολιτικής. Επίσης, η Αίγυπτος είναι η χώρα-κλειδί για τη συνέχιση της ειρηνευτικής διαδικασίας. Χωρίς την Αίγυπτο δεν μπορεί να υπάρξει και να σταθεροποιηθεί η ειρήνη, η οποία στην περίπτωση αυτή θα παραμένει πάντοτε «ψυχρή ειρήνη». Ισραήλ και ΗΠΑ γνωρίζουν και αναγνωρίζουν αυτή την πραγματικότητα. Νομοτελειακά, λοιπόν, πρέπει να επιλυθεί το Παλαιστινιακό και να επιστραφούν τα Υψώματα του Γκολάν στη Συρία. Αλλιώς η ειρήνη στη Μέση Ανατολή θα είναι επισφαλής. Δυο φορές, μεταπολεμικά, οι πολιτικές επιλογές της Αιγύπτου άλλαξαν τον γεωστρατηγικό χάρτη της Μέσης Ανατολής. Στη δεκαετία του 1950, αντιδρώντας στην περιστασιακά αντιαιγυπτιακή και αντιαραβική πολιτική της Δύσης, η Αίγυπτος, παρά τον αδέσμευτο προσανατολισμό της, συστρατεύτηκε με τη Σοβιετική Ένωση. Το αποτέλεσμα ήταν ο υπερφαλαγγισμός της αντισοβιετικής πολιτικής της ανάσχεσης στη Μέση Ανατολή με τη δυναμική παρουσία της Μόσχας στο χώρο (Αίγυπτος, Συρία) και την πολεμική του Νάσσερ εναντίον της ηγεμονίας του χώρου από την Ουάσινγκτον και τους τοποτηρητές της. Στη δεκαετία του 1970, η Αίγυπτος πάλι ανέτρεψε τα δεδομένα με την εκπαραθύρωση των Σοβιετικών από την Αίγυπτο και τη δραματική στροφή του Προέδρου Σαντάτ προς την Ουάσινγκτον η οποία σήμερα είναι ο μεγαλύτερος αρωγός της Αιγύπτου στρατιωτικά και οικονομικά. Σε αντάλλαγμα, η Αίγυπτος παρέχει σημαντικές διευκολύνσεις στις ΗΠΑ, συμμετέχει σε κοινά γυμνάσια και επιτρέπει την διέλευση του αμερικανικού στόλου μέσα από την Διώρυγα του Σουέζ. Σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, η Αίγυπτος κατόρθωσε να ξεφύγει από την απομόνωση που της επέβαλε η συνομολόγηση ειρήνης με το Ισραήλ και να επανέλθει στους κόλπους των αραβικών και ισλαμικών οργανώσεων, όπου και θεωρείται, ηγέτιδα χώρα των Αράβων.

Ο φιλοαμερικανικός προσανατολισμός της Αιγύπτου, ο ηγετικός της ρόλος ανάμεσα στους Άραβες, αλλά και η στρατηγική της απόφαση για ειρήνη, ή ορθότερα, μη-πολέμου με το Ισραήλ (μέχρι να εξομαλυνθούν και οι σχέσεις του Ισραήλ με τη Συρία και τους Παλαιστίνιους) είναι το βασικό πλαίσιο οποιασδήποτε προσέγγισης προς το Κάιρο από ελληνικής πλευράς. Μία, όμως, από τις πιο πάνω παραμέτρους, ο ηγετικός ρόλος της Αιγύπτου, αντιμάχεται εξ υπαρχής τον τουρκοϊσραηλινό άξονα. Αντιμάχεται ταυτόχρονα και την προσπάθεια της Αμερικής να δημιουργήσει, όπως ιδεωδώς φαίνεται να επιδιώκει, την βάση ενός περιφερειακού συστήματος ασφάλειας υπό την ηγεμονία της, που να συμπεριλαμβάνει και την Ιορδανία. Για την Αίγυπτο, μία τέτοια πολιτική αναβιώνει δυσάρεστες μνήμες της δεκαετίας του 1950. Επιπρόσθετα, η Αίγυπτος δεν θ' ανεχθεί να λάβει μέρος σε μία συμμαχία, της οποίας τα δύο ηγετικά μέλη

είναι μη-αραβικά Κράτη, των οποίων η προϊστορία και εμπειρία με τον αραβικό Κόσμο δεν υπήρξε ευχάριστη αλλά ούτε και αρεστή.

Η Αίγυπτος θα συνεχίζει να δίνει έμφαση στις διμερείς της σχέσεις. Με το Ισραήλ η «ψυχρή ειρήνη» θα παραμένει μέχρι το εβραϊκό κράτος να τηρήσει τις υποσχέσεις του έναντι των Παλαιστινίων και να αποκαταστήσει τις σχέσεις του με τη Συρία επιστρέφοντας τα Υψώματα του Γκολάν. Οι διμερείς σχέσεις με τις ΗΠΑ θα εξυπηρετήσουν την εξωτερική πολιτική του Καΐρου για πολιτικο-στρατιωτικούς λόγους. Αλλά εξίσου σημαντικός λόγος είναι και η οικονομική εξάρτηση της Αιγύπτου από δυτική βοήθεια, ιδιωτικά κεφάλαια και τις εξαγωγές της (πρώτες ύλες και ενέργεια), περιλαμβανομένης και της Τουρκίας. Η τελευταία αγοράζει από την Αίγυπτο σημαντική ποσότητα φυσικού αερίου.

Στο μεσανατολικό χώρο θα πρέπει επίσης να υπογραμμισθεί η σταδιακή ομαλοποίηση των σχέσεων Αιγύπτου - Τεχεράνης. Βασικός λόγος το γεγονός ότι το Ιράν έπαψε να θεωρείται πλέον αποσταθεροποιητικός παράγων στην ευρύτερη περιοχή.

Αναμφισβήτητα ο τουρκο-ισραηλινός άξονας που προφανώς στρεφόταν πρώτιστα κατά της Συρίας, αλλά και των Μουσουλμάνων γενικότερα, βοήθησε στην προσέγγιση Καΐρου - Τεχεράνης. Εάν ο τουρκο-ισραηλινός άξονας συνεχίσει να έχει μιλιταριστική υπόσταση, αναπόφευκτα θα συσπειρώσει περισσότερο τις δυνάμεις εκείνες των οποίων τα συμφέροντα επηρεάζει. Ωστόσο, ιστορικά οι συσπειρώσεις στον αραβο-μουσουλμανικό κόσμο δεν χαρακτηρίζονται από συνέπεια και συγκεκριμένα αποτελέσματα. Πιο αποτελεσματικό μέτωπο κατά του άξονα Ισραήλ-Τουρκίας είναι η γενικότερη καταδίκη του και από μη μουσουλμανικές χώρες, όπως είναι η Ελλάδα και η Κύπρος, και, όπως πρωτύτερα τονίστηκε, η εμπέδωση της ειρήνης στον ευρύτερο χώρο, διότι, ως στρατιωτική συμμαχία, ο τουρκο-ισραηλινός άξονας αξιώνει αντιπάλους.

Η Ελλάδα διατηρεί παραδοσιακά φιλικές σχέσεις με την Αίγυπτο. Κάτι τέτοιο βέβαια δεν προστάτευσε τον αιγυπτιακό Ελληνισμό από τον αραβικό εθνικισμό και τον ισλαμικό φονταμενταλισμό που, σε περιόδους φιλοαραβικών εξάρσεων, στην Ελλάδα, δεν πρέπει να ξεχνάμε. Υπάρχει, όμως, συναντίληψη Αθηνών-Καΐρου σε ένα ευρύ πεδίο της εξωτερικής πολιτικής.

Οι πρόσφατες εξελίξεις και η διατάραξη των σχέσεων Ισραήλ – Τουρκίας διαμορφώνουν νέες στρατηγικές στην ευρύτερη περιοχή μετά την διάσπαση του ισραηλινο-τουρκικού άξονα που αποτελεί σημείο συναντίληψης, διότι άπτεται του θέματος ασφάλειας και των δύο Κρατών. Ορθά η Ελλάδα και η Αίγυπτος είχαν συστρατευθεί εναντίον του άξονα Τουρκίας -Ισραήλ και ορθά διαμηνύουν ότι υπάρχει κόστος στην προσπάθεια ανατροπής ισοζυγίων στην περιοχή. Το θέμα, όμως, χρειάζεται λεπτότητα χειρισμού για πολλούς λόγους που η Ελλάδα η Κύπρος και η Αίγυπτος θα πρέπει να εκμεταλλευτούν.

β. ΣΥΡΙΑ

Επίσημη ονομασία: Αραβική Δημοκρατία της Συρίας. Πρωτεύουσα: Δαμασκός. Έκταση: 185.180 τ. χλμ. Πολίτευμα: Δημοκρατία. Ο συνολικός πληθυσμός της ανέρχεται σε 22.500.000 περίπου εκ των οποίων το 90% είναι

μουσουλμάνοι και οι υπόλοιποι χριστιανοί. Οι σουνίτες αποτελούν το 85% του μουσουλμανικού πληθυσμού, οι Αλαουίτες το 10%, οι Δρούζοι το 3%, οι Ισμαηλίτες το 2% και υπάρχει επίσης μια μικρή κοινότητα δωδεκαδιτών σιιτών. Παρατηρείται δηλαδή η ίδια κοινωνική και θρησκευτική πολυδιάσπασση με το Ιράκ, η ίδια λαϊκιστική τριτοκοσμικού τύπου σοσιαλιστική ιδεολογία του Μπάαθ και η ίδια μονοπώληση της εξουσίας από μία εθνότητα: τους Τακρίτις στο Ιράκ, τους Αλαουίτες στη Συρία.

Είναι μία χώρα της ΝΔ Ασίας. Συνορεύει Β και ΒΔ με την Τουρκία, Ν με την Ιορδανία, ΝΔ με τον Λίβανο, Δ βρέχεται από την Μεσόγειο θάλασσα και Α συνορεύει με το Ιράκ. Η Συρία αποτελείται κυρίως από βουνά και μία τεράστια πεδιάδα στην ανατολική περιοχή. Στα σύνορα με το Ισραήλ βρίσκονται τα υψώματα του Γκολάν τα οποία βρίσκονται υπό ισραηλινή κατοχή από το 1967 και αποτελούν έκτοτε πηγή έντασης ανάμεσα στις δύο χώρες.

Οι κάτοικοί της είναι κυρίως Άραβες, υπάρχουν όμως Κούρδοι καθώς και αρκετοί Αρμένιοι. Ο χριστιανισμός αποτελεί τη μεγαλύτερη μειονοτική θρησκεία.

Η βιομηχανία απασχολεί το 1/7 του εργατικού δυναμικού. Παράγονται τσιμέντο, υφάσματα, λιπάσματα και χαλιά. Η γεωργία απασχολεί το 1/4 του εργατικού δυναμικού. Οι πιο αποδοτικές καλλιέργειες είναι το βαμβάκι και ο καπνός. Στο υπέδαφός της βασική ορυκτή πηγή είναι το πετρέλαιο. Υπάρχουν επίσης πηγές φυσικού αερίου και φωσφορικών αλάτων.

Αρχηγός του κράτους είναι ο πρόεδρος, που εκλέγεται για πενταετή θητεία, και ηγείται της κυβέρνησης. Βασικό ζητούμενο της Συρίας αποτελεί η εισδοχή και ενσωμάτωσή της στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Από τις αρχές του 2001 η συρο-ισραηλινή διαμάχη χαρακτηρίζεται από τους δυο ως «συνοριακή φιλονικία» και όχι ως «διένεξη συνύπαρξης» όπως χαρακτηρίζονταν μέχρι τότε.¹⁰

Η Συρία, της οποίας η Δαμασκός υπήρξε το κέντρο της αραβικής αντίστασης και του εθνικισμού που αντιστρατεύτηκε και καταπολέμησε τον οθωμανικό ιμπεριαλισμό, βρίσκεται σήμερα σε δεινή κατάσταση, τη δεινότερη ίσως της σύγχρονης ιστορίας της. Το τέλος του ψυχρού πολέμου αφαίρεσε από τη Συρία ένα σημαντικό στήριγμα στη μορφή της διεθνούς της υποστήριξης από τη Σοβιετική Ένωση και τον ανατολικό συνασπισμό και σταμάτησε, ταυτόχρονα και για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, μια αξιόπιστη πηγή προμήθειας πολεμικού υλικού. Για διάφορους λόγους και ατυχείς συγκυρίες όπως π.χ. η δολοφονία του Γιτζάκ Ραμπίν, η Συρία έμεινε έξω από τη διαδικασία ειρήνης. Επιπλέον η ισραηλινο-τουρκική συμμαχία άνοιξε δύο μέτωπα εναντίον της Συρίας, μία κατάσταση που αφήνει τη Δαμασκό ευάλωτη σε πολιτικοστρατιωτικούς εκβιασμούς που ήδη εκδηλώθηκαν με την τουρκο-συριακή κρίση τον Οκτώβριο του 1998. Το καθεστώς της Συρίας αντιμετωπίζει και σοβαρά εσωτερικά προβλήματα μετά τον θάνατο του Άσσαντ.

Η Συρία, περισσότερο από οποιονδήποτε άλλη αραβική χώρα είχε επηρεαστεί δυσμενέστερα από την κατακόρυφη πτώση των τιμών του πετρελαίου. Αν και δεν είναι ευρέως γνωστό, το πετρέλαιο αποτελεί την μεγαλύτερη πηγή ξένου συναλλάγματος για τη Συρία. Η Δαμασκός είναι δέκτης οικονομικής βοήθειας, κυρίως από την Σαουδική Αραβία και ενδεχομένως και

¹⁰ Περιοδικό ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ, τεύχος 7, σελ. 25

από το Ιράν, που παραμένει ο πιο σημαντικός σύμμαχος της στην αντιπαράθεση της με το Ισραήλ και την Τουρκία.

Μετά την εξομάλυνση των σχέσεων Ισραήλ - Αιγύπτου, η Συρία θεωρείται η ηγέτιδα δύναμη του «απορριπτικού» μετώπου. Είναι όμως γνωστό ότι επί διακυβερνήσεως Ράμπιν-Πέρες άρχισαν ουσιαστικές συνομιλίες μεταξύ Ισραήλ και Συρίας στη φάση της αρχής ανταλλαγής «εδαφών για ειρήνη». Οι Ράμπιν - Πέρες ήταν αποφασισμένοι να επιστρέψουν τα Υψώματα Γκολάν με αντάλλαγμα την ειρήνη στο μέτωπο Συρίας - Λιβάνου. Η δολοφονία του Ράμπιν και η άνοδος του συνασπισμού του Λικούντ στο Ισραήλ, τερμάτισε την προσπάθεια αυτή. Όμως, οι Ισραηλινοί γνωρίζουν ότι χωρίς την επιστροφή των κατεχομένων συριακών εδαφών καμία κυβέρνηση στη Συρία, δεν πρόκειται να υποχωρήσει ούτε να δεχτεί να αποδεχτεί ισραηλινή ηγεμονία. Η Συρία κρατά σταθερή γραμμή στο θέμα αυτό. Οι Ισραηλινοί επίσης γνωρίζουν ότι μόνο όταν εξομαλυνθούν οι σχέσεις τους με η Δαμασκό θα τερματισθεί η εμπόλεμη κατάσταση με τους Άραβες. Επιπρόσθετα, ειρήνη με η Συρία θα ανοίξει ίσως και τον δρόμο για προσέγγιση με την Τεχεράνη. Εδώ υπεισέρχεται ο παράγοντας Τουρκία. Από τη σκοπιά της τελευταίας, η συμμαχία με το Ισραήλ αποσκοπεί κατά μέρος στο να προκαταλάβει εξελίξεις στο μέτωπο Συρίας - Ισραήλ που δεν είναι της αρεσκείας της Άγκυρας. Όμως στρατηγικός στόχος της Ιερουσαλήμ είναι ειρήνη με τους Άραβες. Υπάρχουν δηλαδή όρια στη συμμαχία Ισραήλ - Τουρκίας, κάτι που διαφάνηκε και στην κρίση Νοε-Δεκ 1998 όταν το Ισραήλ κράτησε αποστάσεις από την επιθετικότητα της Άγκυρας, παρά το γεγονός ότι ήταν η συμμαχία Ισραήλ - Τουρκίας που αποθράσυνε την Άγκυρα. Εξομάλυνση των σχέσεων Ισραήλ - Συρίας αντιστρατεύεται τα συμφέροντα της Τουρκίας, που εξυπηρετούνται με αντιπαραθέσεις, αντιπαλότητες και με την υπόθαλψη αστάθειας στην περιοχή.

Όμως, όπως ήδη τονίσθηκε, η Ελλάδα πρέπει να επαγρυπνά διότι οι παραδοσιακές σχέσεις Ελλάδας - Συρίας είναι στόχος περίτεχνης προπαγάνδας και παραπληροφόρησης, που παρουσιάζει την Ελλάδα να συναλλάσσεται με κράτη «παρίες», όπως είναι κατά τους δυτικούς, η Συρία και το Ιράν, και ότι η Ελλάδα υποθάλπει την τρομοκρατία υποστηρίζοντας το ΡΚΚ. Ένα πολύ συγκεκριμένο σημείο αιχμής, στο οποίο εστιάζεται η τουρκική και φιλο-ισραηλινή προπαγάνδα, είναι η υποτιθέμενη ύπαρξη μυστικής αμυντικής συμφωνίας μεταξύ Αθήνας και Δαμασκού. Εάν, όντως, υπάρχει τέτοια συμφωνία αυτή πρέπει να τύχει περαιτέρω εκτίμησης ως προς το που αποσκοπεί και στοχεύει. Εάν δεν υφίσταται, τότε επειγόντως πρέπει να μελετηθούν τρόποι ώστε να καταπολεμηθεί η Τουρκική προπαγάνδα που στο θέμα αυτό έχει κερδίσει τις εντυπώσεις και έχει επιφέρει τεράστια ζημιά στην εξωτερική μας πολιτική.

Οι Σχέσεις της Συρίας με τη Hamas

Η στρατηγική της Συρίας, έναντι της Hamas, στηρίζεται σε δύο αντιτιθέμενους παράγοντες. Από τη μία Αλαουτικό καθεστώς του Assad δεν μπορεί να επιτρέψει την εγκαθίδρυση Ισλαμικού τύπου δημοκρατίας σε μια χώρα που υπάρχει μεγάλος αριθμός μειονοτήτων και διαφορετικών θρησκευτικών δογμάτων και από την άλλη η υποστήριξη της Hamas της προσφέρει στρατηγικές επιλογές εναντίον του Ισραήλ. Το κοσμικό καθεστώς Assad βλέπει τον ισλαμικό εξτρεμισμό ως βασικό εχθρό του, αλλά την ίδια στιγμή χρησιμοποιεί τον εξτρεμισμό ως όπλο κατά του Ισραήλ, των ΗΠΑ και του Συριακού λαού. Σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς γίνεται κατανοητό γιατί ενώ το καθεστώς Assad δεν

επέτρεψε την ανάπτυξη της Αδελφότητας των Μουσουλμάνων στη Συρία εντούτοις παρείχε υποστήριξη στη Hamas¹¹.

Τα παρακάτω γεγονότα επιβεβαιώνουν τις στρατηγικές επιλογές της Συρίας:

Ο Mahmoud Al Jahar, ανώτερος ηγέτης της Hamas, σε συνέντευξη στην τηλεόραση του Al-Jazeera, το Φεβρουάριο του 2009, δήλωσε ότι «Η Συρία έχει πολύ καλές σχέσεις με τη Hamas, αλλά πολύ κακές σχέσεις με τη μουσουλμανική Αδελφότητα. Περισσότεροι από 24.000 άνθρωποι, μέλη της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, έχασαν τη ζωή τους το 1982 [στη Χάμα] από το Συριακό καθεστώς.»

Η Συρία παρέχει καταφύγιο, στη Δαμασκό, στον Khaled Meshaal, ανώτερο μέλος της Hamas και παράσχει όπλα και εκπαίδευση στη Hamas. Μέλη της Hamas, από τη Λωρίδα της Γάζας, εναλλάσσονται στη Συρία για τη βασική τους εκπαίδευση. Εκτιμάται ότι χιλιάδες αγωνιστές έχουν εκπαιδευτεί στη Συρία από εκπαιδευτές που έμαθαν τις τεχνικές τους στο Ιράν. Υπάρχουν μέχρι και 100 εκπαιδευόμενοι της Hamas στη Συρία ανά πάσα στιγμή για την εκμάθηση της τελευταίας τρομοκρατικής τεχνικής για τη μακρά εκστρατεία της Hamas εναντίον του Ισραήλ. Το Μάρτιο του 2008, η εφημερίδα The Sunday Times του Λονδίνου εμφάνισε μια συνέντευξη με ένα ανώτερο στέλεχος που ανήκει στην στρατιωτική πτέρυγα της Hamas. Σύμφωνα με αυτό, μαχητές της Hamas υποβλήθηκαν σε προχωρημένη εκπαίδευση, στο Ιράν και τη Συρία, για την κατασκευή όπλων, και στη χρήση ρουκετών. Η εκπαίδευση στη χρήση ρουκετών περιελάμβανε τις ρουκέτες Qassam, που χρησιμοποιούνται για την επίθεση κατά του Ισραήλ σε σχεδόν καθημερινή βάση, καθώς και τους 122 χιλιοστών πυραύλους Grad που έπληξαν την ισραηλινή πόλη Ασκελόν κατά τη διάρκεια της Επιχείρησης “Συμπαγές Μολύβι” το Δεκέμβριο του 2008 και τον Ιανουάριο του 2009.

Η αναγκαστική συνύπαρξη Συρίας και Hamas ενδεχομένως να οδεύει στο τέλος της. Οι παρακάτω παράγοντες συνηγορούν στην διαπίστωση αυτή:

Ο Mahmud Al Jahar άφησε να εννοηθεί, στο Al Jazeera, ότι οι ισλαμιστές έχουν ενισχυθεί από συμμαχίες με άλλους ισλαμιστές και όχι από συμμαχίες με καθεστώτα των οποίων η ιστορία ή το θρησκευτικό υπόβαθρο έρχεται σε σύγκρουση με τη Μουσουλμανική Αδελφότητα.

Η Συριακή υλικοτεχνική υποστήριξη δεν είναι πλέον τόσο απαραίτητη στη Hamas.

Η ολοκληρωτική ιδεολογία της Hamas έρχεται σε αντίθεση με το καθεστώς Assad.

Οι Σχέσεις της Συρίας με τη Hezbollah

Ιράν και Συρία είχαν εργαστεί από κοινού για την ενοποίηση των Σιιτών οι οποίοι, από τις αρχές του 1980, ήταν διαχωρισμένοι σε δύο οργανώσεις: στην AMAL και στην Hezbollah. Ο διαχωρισμός αυτός εξακολουθεί να υφίσταται.

¹¹ From Hama to Hamas: Syria's Islamist Policies by Farid Ghadry in Focus Quarterly Spring 2009 <http://www.jewishpolicycenter.org/830/from-hama-to-hamas-syrias-islamist-policies>

Μέχρι το 1988, η Hezbollah ήταν η κυρίαρχη δύναμη όχι μόνο στο νότιο Λίβανο, όπου η ίδια αναδείχθηκε ως πρωτοπόρα της αντίστασης εναντίον της κατοχής του Ισραήλ, αλλά και στη Βηρυτό, η οποία θα παραμείνει υπό συριακή κατοχή για τα επόμενα δεκαεπτά χρόνια. Η Hezbollah άνθισε υπό την Συριακή κατοχή.

Η εθνοτική σύσταση του Συριακού πληθυσμού περιλαμβάνει Άραβες (συντριπτική πλειοψηφία) και Κούρδους. Από θρησκευτική άποψη, οι Άραβες και Κούρδοι Σουνίτες αποτελούν την πλειοψηφία¹², ενώ, υπάρχουν τρεις σιιτικές σέκτες (Αλαουίτες, Δρούζοι και Ισμαηλίτες), καθώς και αρκετές μικρές χριστιανικές αιρέσεις - μειονότητες. Η σιιτική σέκτα των Αλαουιτών συνιστά θρησκευτική μειονότητα¹³.

Στη χώρα, εδώ και 48 χρόνια, ισχύει η «κατάσταση έκτακτης ανάγκης», που έχει ως αποτέλεσμα το δημοκρατικό έλλειμμα και τον υψηλό αριθμό πολιτικών κρατούμενων. Επικρατεί κοινωνική ανισότητα, καθώς το κράτος ελέγχεται από το κόμμα Μπάαθ, την προνομιούχα τάξη της σιιτικής σέκτας των Αλαουιτών, τους αξιωματικούς των ενόπλων δυνάμεων και τα στελέχη των δυνάμεων ασφάλειας, ενώ έχει υψηλό δείκτη διαφθοράς. Ο αείμνηστος Πρόεδρος Hafez Al Assad έτρεφε απεριόριστο σεβασμό στο πρόσωπο του Ayatollah Khomeini. Η Συριακή κυβέρνηση όχι μόνο έκανε τα στραβά μάτια στις δραστηριότητες της σιιτικής οργάνωσης στο Λίβανο, αλλά διευκόλυνε την παροχή των ιρανικών πυραύλων στη Hezbollah. Ήταν ήδη γνωστό πολλούς μήνες πριν την εισβολή των Ισραηλινών το 2006 ότι η Hezbollah κατείχε μεταξύ 10.000 και 12.000 πυραύλων εκ των οποίων 7.000 έως 8.000 των 107 χιλιοστών και ρουκέτες Κατιούσα, που σχεδόν το σύνολο τους διατέθηκαν απευθείας από τα υπάρχοντα αποθέματα του Ιρανικού στρατού¹⁴. Η Συρία έγινε ο δρόμος διέλευσης για τα ιρανικά όπλα και αποτέλεσε ασφαλές καταφύγιο για τα γραφεία, το προσωπικό και την οργάνωση, όχι μόνο για τη Hezbollah, αλλά και για τις Παλαιστινιακές τρομοκρατικές ομάδες και από το 2003, των ισλαμιστών τρομοκρατών που δρουν στο Ιράκ. Η σημασία της Συρίας αυξάνεται καθώς οι αρχές της Τεχεράνης έχουν καταστήσει σαφώς την δέσμευσή τους να στηρίξουν τη Hezbollah και τις παλαιστινιακές ομάδες, που οι Ηνωμένες Πολιτείες θεωρούν ως τρομοκράτες, αφού τους θεωρούν μαχητές στο δρόμο του Θεού, θεώρηση που διευκολύνει τη διείσδυση στον Αραβικό κόσμο και την προώθηση της ηγεσίας τους στον ισλαμικό κόσμο. Στη χώρα πρόσφατα ξέσπασαν επεισόδια όπου ο καταπιεσμένος λαός ζητά περισσότερη ελευθερία και δημοκρατία, αγανακτισμένος από το καθεστώς του Bashar Al Assad που με το πρόσχημα της διατήρησης του κοσμικού κράτους δικαιολογεί την προσκόλλησή του στην εξουσία.

Η Hezbollah υπερασπίστηκε την κυβέρνηση Assad σε αρκετές περιπτώσεις, εκφράζοντας την υποστήριξη της, καθώς υιοθετεί την άποψη ότι υπάρχει μια δυτική συνωμοσία εναντίον της Συρίας και ολόκληρης της περιοχής. Υποστήριξε επίσης ότι το δυτικό σχέδιο βασίζεται στη διαίρεση της περιοχής με βάση τις θρησκευτικές γραμμές. Ο ηγέτης της οργάνωσης Sayent Hassan Nasrallah, δήλωσε ότι, αν η Συρία δεχθεί στρατιωτική επίθεση, τότε «θα ακολουθήσει ένας πόλεμος που θα καταπιεί ολόκληρη την περιοχή».

¹² DAM NIKOLAOS VAN (1981), σ. 15

¹³ http://ksipnistere.blogspot.com/2011/04/blog-post_6310.html

¹⁴ <http://www.meforum.org/2531/iran-syria-hezbollah-axis>

υπονοώντας ότι η Hezbollah θα μπορούσε να ξεκινήσει τη στρατιωτική δράση εναντίον του Ισραήλ. Σε περίπτωση ανατροπής του Assad, ο πιθανός διάδοχος του Μπααθικού καθεστώτος θα επαναδιαπραγματευθεί τις περιφερειακές σχέσεις τις χώρας. Μια πιο δημοκρατική Συρία θα είναι πιθανότατα μια σουνιτική Συρία που θα λειτουργεί με βάση το ισλαμικό δίκαιο. Είναι αμφίβολο εάν μια Συρία που οδηγείται από τη Μουσουλμανική κοινότητα, ή από μια συνομοσπονδία των δυνάμεων που είναι ενάντιες στον Assad, θα συνέχιζε να υποστηρίζει την αντίσταση κατά του Ισραήλ, και θα συνέχιζε τις σχέσεις με το Ιράν. Αντιθέτως μπορεί, αφού παραμερίσει τον υπάρχοντα "άξονα της αντίστασης" (Ιράν – Hezbollah), να ενδιαφερθεί για ένα νέο αραβικό εθνικιστικό μέτωπο, το οποίο θα μπορούσε να ενώσει την Αίγυπτο, τους Παλαιστίνιους, και άλλα μετά-δικτατορικά αραβικά κράτη σε μια συμμαχία που να αντιτάσσεται στο Ισραήλ και τις ΗΠΑ. Ακριβώς εδώ διαφαίνεται η απειλή για τη Hezbollah που όχι μόνο είναι απτή, αλλά έχει και ευρείες περιφερειακές επιπτώσεις. Η Συρία έχει κατηγορηθεί για αποστολή και υποστήριξη τζιχαντιστών στο Ιράκ καθώς και στο Λίβανο. Η δολοφονία το 2005 του Λιβανέζου πρωθυπουργού Rafic Hariri, ανάγκασε τη Συρία να αποσύρει τις δυνάμεις κατοχής από το Λίβανο. Χωρίς την υποστήριξη της Συρίας, θα γινόταν εξαιρετικά δύσκολο για τη Hezbollah να προμηθευτεί όπλα στο Λίβανο, ιδίως σε περίπτωση πολέμου. Υπάρχει επίσης ένα πολιτικό ρίσκο. Τι θα συμβεί αν ο τυχόν νέος κυβερνήτης της Συρίας ασκούσε μια ήπια πολιτική έναντι του Ισραήλ και κατηγορούσε τη Hezbollah αφενός για προσπάθεια εγκαθίδρυσης ενός ολοκληρωτικού καθεστώτος και αφετέρου ότι είναι μια υποκριτική θρησκευτική κίνηση. Η Hezbollah είναι ευάλωτη και στις δύο κατηγορίες. Έτσι μπορούν να εξηγηθούν οι επιθετικές δηλώσεις του Σεΐχη Hassan Nasrallah έναντι των Hosni Mubarak στην Αίγυπτο, Muammar Kantafi στη Λιβύη, και της βασιλικής οικογένειας της Σαουδικής Αραβίας. Ταυτόχρονα παραμένει σιωπηλός για τη συμπεριφορά του Assad στη Συρία και του καθεστώτος του Ιράν.

γ. ΛΙΒΑΝΟΣ

Επίσημη ονομασία: Δημοκρατία του Λιβάνου Πρωτεύουσα: Βηρυτός Έκταση: 10.230 τ. χλμ. Πολίτευμα: Δημοκρατία. Ο πληθυσμός του Λιβάνου ανέρχεται σε 4,028 εκατ. κατοίκους. Ο μη μουσουλμανικός πληθυσμός ανέρχεται σε ποσοστό γύρω στο 40% και το υπόλοιπο 60% αναφέρεται σε μουσουλμάνους διαφόρων τάσεων, με την εξής κατανομή: σίτες 58%, σουνίτες 32%, δρούζοι 10%.

Είναι μία μικρή χώρα της ΝΔ Ασίας. Συνορεύει Β και Α με τη Συρία, Ν με το Ισραήλ και Δ βρέχεται από τη Μεσόγειο θάλασσα. Οι κάτοικοί της είναι κυρίως Λιβανέζοι, ενώ υπάρχουν και μειονοτικές ομάδες Αρμενίων, Συρίων και Κούρδων.

Η γεωργία απασχολεί περίπου το 10% του εργατικού δυναμικού. Η βιομηχανία απασχολεί το 1/6 του εργατικού δυναμικού. Παράγονται τσιμέντο, χαρτί, δέρμα και διατροφικά προϊόντα.

Αρχηγός του κράτους είναι ο πρόεδρος. Οι έδρες στην Εθνοσυνέλευση καλύπτονται εξ ημισείας από χριστιανούς και μουσουλμάνους.

Ο Λίβανος ήταν τμήμα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας από το 1516 έως το 1918, Το 1919 ο Λίβανος απέκτησε αυτονομία υπό την επίβλεψη των Γάλλων. Το 1969 η P.L.O εγκατέστησε βάσεις στον Λίβανο. Αυτό συνέβαλε στην έναρξη εχθροπραξιών μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων, υποδαυλιζόμενοι από Ισραήλ και Συρία. Από το 1992 έχει ξεκινήσει ένα πρόγραμμα λήθης του εμφυλίου και ανάπτυξης. Ο Λίβανος αρνείται να δεχθεί την παραμονή εντός των γεωγραφικών του ορίων των εκατοντάδων χιλιάδων Παλαιστίνιων προσφύγων. Επίσης 20.000 Σύριοι στρατιώτες βρίσκονται στο έδαφός του, με αποτέλεσμα Λίβανος και Συρία να λειτουργούν σαν συγκοινωνούντα δοχεία.

Ο Λίβανος ανεξαρτητοποιήθηκε από τη Γαλλική αποικιοκρατία το 1946 υιοθετώντας ένα σύνταγμα σύμφωνα με το οποίο δεν χαρακτηριζόταν ως Αραβικό κράτος και για το λόγο αυτό δεν προσχώρησε στον Αραβικό Σύνδεσμο. Η άποψη αυτή ήταν της πλειοψηφίας της χώρας που αποτελείτο από Χριστιανούς Μαρωνίτες, ενώ η Μουσουλμανική μειονότητα θεωρούσε τη χώρα κομμάτι του Αραβικού Έθνους.

Ο Λίβανος είναι η χώρα αντιθέσεων. Ο βόρειος Λίβανος των Μαρωνιτών, Δρούζων και Σουνιτών γνώρισε την ανάπτυξη και τον πλούτο, ενώ ο νότιος των σιιτών, ιδιαίτερα λόγω της Ισραηλινής κατοχής, ζει σε τριτοκοσμικές συνθήκες.

Μετά τον Αραβοϊσραηλινό πόλεμο του 1948, περισσότεροι από 110.000 παλαιστίνιοι, εκδιώχθηκαν ή εξαναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους για να βρουν καταφύγιο ως πρόσφυγες στο Λίβανο. Μετά τον πόλεμο του 1967 ο αριθμός των προσφύγων έφτασε τις 300.000. Με την πάροδο του χρόνου, καθώς οι παλαιστίνιοι καθοδηγούνταν από την PLO του Yasser Arafat, έρχονταν σε ρήξη με ορισμένες ένοπλες ομάδες ντόπιων Λιβανέζων, προκαλώντας πολιτική αστάθεια στην χώρα.

Η Συρία εισέβαλε στο Λίβανο το 1976, κατόπιν αιτήματος της κυβέρνησης του Λιβάνου και του Αραβικού Συνδέσμου για την προστασία των χριστιανών Μαρωνιτών με 40.000 στρατό, και αποχώρησε το 2005. Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής οι ισορροπίες διαφοροποιήθηκαν με αποτέλεσμα, η Συρία να στραφεί προς τους Παλαιστίνιους και οι Χριστιανοί Μαρωνίτες του Λιβάνου προς το Ισραήλ.

Το 1982 το Ισραήλ κατέλαβε το νότιο Λίβανο και διατήρησε την κατοχή για 20 χρόνια, με αποτέλεσμα την συσπείρωση των σιιτών Μουσουλμάνων.

Σήμερα, στο νότο του Λιβάνου ζουν σε στρατόπεδα προσφύγων 350 χιλιάδες παλαιστίνιοι, ήτοι το 10% του πληθυσμού της χώρας, απομονωμένοι αφενός από το Λίβανο που τους θεωρεί ως αποσταθεροποιητικό παράγοντα της χώρας και αφετέρου από το Ισραήλ που τους εκτόπισε.

Η κατάσταση στο Λίβανο συνεχίζει να περιπλέκεται καθώς ο μουσουλμανικός πληθυσμός αυξάνεται και ξεπερνά το Χριστιανικό, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζεται ραγδαία αύξηση των σιιτών μουσουλμάνων, έναντι των σουνιτών. Μετά την εμφύλια σύρραξη στα τέλη της δεκαετίας του 1980, η αναλογία Χριστιανών - Μουσουλμάνων στο κοινοβούλιο από 6:5 διαφοροποιήθηκε σε 4:6. Παρά τη σύνθεση αυτή η εθιμική πρακτική που επικρατεί, χωρίς να αναφέρεται στο σύνταγμα της χώρας, επέβαλε ο πρόεδρος

πρέπει να είναι χριστιανός Μαρωνίτης, ο πρωθυπουργός σουνίτης μουσουλμάνος και ο πρόεδρος της βουλής σιίτης.

Λίβανος και Hezbollah

Η Hezbollah καταβάλλει προσπάθεια για τον έλεγχο των μεγάλων πόλεων του Λιβάνου, με απώτερο στόχο τη μετατροπή των σουνιτών σε σιίτες, πράγμα που έχει καταφέρει έως ένα βαθμό στην Τύρο και πλέον η προσπάθειά της επικεντρώνεται στη Σιδώνα και τη Βηρυτό. Η προσπάθεια αυτή βασίζεται στο κοινωνικό πρόγραμμα που έχει αναπτύξει η οργάνωση, η οποία πρεσβεύει ότι δεν εκπροσωπεί μόνο τους σιίτες, αλλά όλο το Λιβανικό λαό και ιδιαίτερα τους πτωχούς και τους κατατρεγμένους του πολέμου. Η φιλοσοφία αυτή φαίνεται και στα πρώτα πολιτικά βήματα της Hezbollah όπου οι υποψήφιοι της προτιμούσαν να κατέρχονται στην πολιτική ως μεμονωμένοι και να αναζητούν πολιτικές συμμαχίες ευκαιρίας. Η οικονομική της ευρωστία χρησιμοποιείται για τη στήριξη των φτωχών σιιτών, μέσα σε ένα δυσμενές οικονομικό κλίμα, με διαφθορά στην κυβέρνηση και τη δυνατότητα δημιουργίας πελατειακών σχέσεων¹⁵. Το δίκτυο κοινωνικής πρόνοιας προσφέρει τρόφιμα, υπηρεσίες υγείας - εκπαίδευσης και επεκτείνει τις δραστηριότητές της στην προσφορά στέγης για τους Λιβανέζους που επλήγησαν από τον τελευταίο πόλεμο. Τα ιδρύματα αυτά εξυπηρετούν όλους τους κατοίκους του Λιβάνου ανεξαρτήτως των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων, αν και βρίσκονται συγκεντρωμένα σε σιιτικές περιοχές. Η λειτουργία των ιδρυμάτων στηρίζεται σε εθελοντική εργασία, στην επιβολή φόρων αλλά και στην προσφορά χρημάτων από εύπορες μουσουλμανικές οικογένειες του εξωτερικού.

Το κοινωνικό δίκτυο, οι πολιτικές θέσεις της οργάνωσης, η ισλαμική της ιδεολογία και προπαντός η αντίσταση στον Ισραηλινό στρατό, αποτελούν τον λόγο της ευρείας απήχησης στις λαϊκές μάζες. Ο συνδυασμός της ιδεολογίας, της αντίστασης και η πολιτικοοικονομική ανάπτυξη προσφέρουν στην οργάνωση μια βιώσιμη εναλλακτική στρατηγική. Ο συνδυασμός αυτός της δίνει τη δυνατότητα να τυγχάνει υποστήριξης όχι μόνο από σιίτες μουσουλμάνους αλλά και Λιβανέζους που ανήκουν σε άλλες θρησκευτικές κοινότητες. Πολλοί, αν και διαφωνούν με την Ισλαμική ιδεολογία της οργάνωσης, δείχνουν ανοχή στις δραστηριότητές της επειδή θεωρούν κοινό εχθρό το Ισραήλ. Ένα από τα αποτελέσματα των ισραηλινών επιθέσεων σε επιλεγμένες περιοχές της Βηρυτού ήταν να διευρυνθεί ο ταξικός διαχωρισμός στο Λίβανο, γεγονός που ενδεχομένως θα οδηγήσει στην αύξηση της απήχησης της Hezbollah μεταξύ εκείνων που αισθάνονται ήδη αποξενωμένοι από το σχέδιο ανοικοδόμησης και ανάπτυξης της πρώην κυβέρνησης του υιού Hariri.

Οι σουνίτες του Λιβάνου αντιμετωπίζουν την προσπάθεια θρησκευτικής διείσδυσης των σιιτών με κηρύγματα στα τζαμιά. Οι καταπιεσμένοι σουνίτες, βρίσκονται σχεδόν υπό διωγμό αφού συνήθως φυλακίζονται για κάθε πράξη τρομοκρατίας ή βομβιστικής ενέργειας που συμβαίνει στην χώρα και βρίσκονται στο δίλημμα του σεβασμού των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ ή της συνέχισης της αντίστασης κατά του Ισραήλ όπως προτείνει το πολιτικό γραφείο της Hamas. Η άποψη της Hamas βρίσκει ανταπόκριση στους Παλαιστίνιους πρόσφυγες των στρατοπέδων Αϊν Χέλονα και του Νάχρ Ελ Μπάρεντ (στις ακτές του Λιβάνου), οι οποίοι αν και θεωρούν τους σιίτες

¹⁵ <http://www.ardin.gr/node/482>

αιρετικούς, πιστεύουν ότι το δίκαιο του αγώνα και προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα δικαιολογεί μια έμμεση συμφωνία με την Hezbollah.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η Hezbollah δεν επιδιώκει την επιβολή στη χώρα ενός Ισλαμικού καθεστώτος. Εκτός του ότι αυτό δεν προβλέπεται στο καταστατικό της οργάνωσης εκτιμάται ότι δε θα μπορούσε να επιβληθεί και λόγω της δημογραφικής ιδιαιτερότητας της χώρας και των μονίμως μεταλλασσόμενων συμμαχιών μεταξύ των διαφορετικών κοινοτήτων¹⁶. Τα τελευταία χρόνια μάλιστα, η πλειοψηφία των χριστιανών υποστηρίζει τη Hezbollah, όχι μόνο ως αντίσταση κατά του Ισραήλ αλλά και ως αντίπαλο δέος στους σουνίτες του Χαρίρι, οι οποίοι εξελίχθηκαν σε πολύ μεγαλύτερο πρόβλημα για αυτούς αφού τα τελευταία χρόνια μιλάνε για "παροχή" υπηρεσιότητας στους εκτοπισμένους Παλαιστίνιους, για να αλλάξουν τη δημογραφική ισορροπία μιας και σχεδόν όλοι οι παλαιστίνιοι πρόσφυγες είναι σουνίτες. Κάτι τέτοιο βέβαια, θα σήμαινε, πέρα από τις αλλαγές στο εσωτερικό της χώρας, ότι τελειώνει και το θέμα επιστροφής των παλαιστίνιων στα εδάφη από τα οποία εκδιώχθηκαν, αφού θα είναι πλέον Λιβανέζοι πολίτες.

Στο πλαίσιο αυτό αναδεικνύεται η νέα κυβέρνηση του Στρατηγού Michel Aoun, από μια συμμαχία δομημένη γύρω από τη σιιτική Hezbollah και το Ελεύθερο Πατριωτικό Ρεύμα (ΕΠΡ). Ο Στρατηγός Aoun ήταν ο επικεφαλής του λιβανέζικου στρατού, γνωστός για την αντίστασή του στο καθεστώς της Συρίας, με τα στρατεύματα της οποίας συγκρούστηκε το Μάιο του 1989¹⁷. Για τους αουνιστές, η εθνική ακεραιότητα δεν κινδυνεύει μόνο από τη Συρία, αλλά από κάθε ξένη ανάμειξη, συμπεριλαμβανομένης της δυτικής και της αραβικής. Αν και επικεντρωμένη στη μεταρρύθμιση του κράτους, η κοσμική ρητορική των αουνιστών αφορά και τις κοινότητες. Όπως εξηγεί η Ρίμα, ενεργό στέλεχος του ΕΠΡ, που ζει στη χριστιανική συνοικία Αχραφίγε στη Βηρυτό, «ο Λίβανος δεν απειλείται πια από τους Σύριους ή τους Ιρανούς. Απειλείται, εδώ και χρόνια, από την ύπαρξη ενός σουνιτικού φονταμενταλισμού πολύ εχθρικού απέναντι στους χριστιανούς, μια ιδεολογία που τροφοδοτείται από τα αραβικά πετροδολάρια. Πρέπει επομένως να συστήσουμε μέτωπο, κυρίως με τους σίιτες, αλλά και με τους σουνίτες που δεν υποστηρίζουν την "ομολογιακότητα"¹⁸. Προτιμώ το Ιράν, που είναι μια χώρα με διανοούμενους, όπου γίνονται εκλογές και εκχωρούνται κάποια δικαιώματα, σε σχέση με τη Σαουδική Αραβία, όπου οι γυναίκες δεν επιτρέπεται καν να οδηγούν αυτοκίνητο». Στο πλαίσιο αυτό οι Αραβικές χώρες παρίστανται ως θεατές και το Συριακό καθεστώς, με σκοπό να αποδυναμώσει τους σουνίτες, ενισχύει τους σίιτες με χρήματα και όπλα και με μεροληπτικές επεμβάσεις στα εσωτερικά πράγματα της χώρας

Σχέσεις με τους Χριστιανούς του Λιβάνου

Ο Λίβανος είναι μία χώρα ιδιαίτερη με πολλές φυλές, διαφορετικά θρησκευόμενα, μοιρασμένες εξουσίες και άτυπα εσωτερικά σύνορα. Μια χώρα με κατοίκους υπερβολικά πλούσιους και πολύ περισσότερους φτωχούς. Μια κοινωνία στην οποία κυριαρχούν τα άκρα της χλιδής από τη μια και της εξαθλίωσης από την άλλη και από την οποία απουσιάζει η μεσαία τάξη. Το

¹⁶ http://athens.indymedia.org/front.php3?lang=el&article_id=1251604

¹⁷ <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=51528>

¹⁸ Ομολογιακότητα (confessionnalisme): πολιτικό σύστημα που εφαρμόζεται στον Λίβανο, βασιζόμενο στην αρχή της διανομής της ανώτατης και της εκτελεστικής εξουσίας αναλογικά σε εκπροσώπους των μεγαλύτερων θρησκευτικών ομολογιών (Μαρωνίτες, Σουνίτες, Σίιτες, Ελληνορθόδοξοι, Δρούζοι, Ουνίτες).

«Παρίσι της Μέσης Ανατολής» βίωσε εποχές και καταστάσεις ξεπερνώντας κάθε φορά κάθε προηγούμενο όριο. Γνώρισε την ακμή στην υπερβολή της κι έβαλε τον πήχη ψηλά, καθιστώντας αδύνατο το συναγωνισμό στον ορισμό της παρακμής. Σε ένα γκράφιτι, στη συνοικία της Ασραφίγια της Βηρυτού που απεικονίζει ένα ψηφιδωτό του Λιβάνου, υπάρχουν Σουνίτες, Δρούζοι, Χριστιανοί, Σίτες, παλαιστίνιοι πρόσφυγες, ισραηλινοί και Σύριοι στρατιώτες και δίπλα σε κάθε ένα από τους παραπάνω ένα φάντασμα. Το φάντασμα στη χώρα αυτή είναι το κυρίαρχο στοιχείο, του εμφυλίου, της στέρησης, της πείνας, της συσκότισης, των βομβιστικών επιθέσεων, των παγιδευμένων αυτοκινήτων, των αεροπορικών βομβαρδισμών, των δολοφονημένων πολιτικών, της κρίσης που έφυγε κι αυτής που θα έρθει.

Ο έλεγχος της εξουσίας από τη Hezbollah προκαλεί φόβο στις άλλες πολιτικές παρατάξεις της χώρας και η δήλωση του τέως επίσκοπου των Μαρωνιτών, ότι η Hezbollah θέλει να επιβληθεί σε όλο το Λίβανο, προκαλεί ρίγη ανησυχίας και ανασφάλειας για το ποιο θα είναι το μέλλον της χώρας.

5. ΚΕΦΑΛΑΙΟ “Β” Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ

Σήμερα το νερό συνδέεται με μεγάλα στρατηγικά προβλήματα της περιοχής, όπως είναι το Παλαιστινιακό, οι σχέσεις Ισραήλ – Ιορδανίας – Συρίας και οι σχέσεις Τουρκίας – Συρίας – Ιράκ. Για παράδειγμα, η επίλυση του παλαιστινιακού προβλήματος επηρεάζεται μεταξύ άλλων και από το ζήτημα των υδάτων, αφού το Ισραήλ αντλεί το 40% περίπου των υδατινών πόρων που χρειάζεται από τα κατεχόμενα εδάφη. Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς ότι το Ισραήλ σε κάποια μελλοντική ρύθμιση του Παλαιστινιακού θα επιστρέψει τα κατεχόμενα εδάφη ή μέρος αυτών, χωρίς να έχει εξασφαλίσει τον έλεγχο των υδατινών πόρων που βρίσκονται εκεί.

Από την άλλη πλευρά, η μόνη χώρα που διαθέτει άφθονους υδατινούς πόρους στην ευρύτερη περιοχή είναι η Τουρκία, η οποία κατ’ αυτό τον τρόπο καθίσταται “ υδατινή υπερδύναμη ” αποκτώντας συνακόλουθα μεγάλη στρατηγική θέση. Μάλιστα, όχι μόνο διαθέτει πλεονάσματα του κρίσιμου αυτού στρατηγικού υλικού, αλλά έχει δημιουργήσει στα πλαίσια ενός μεγαλόπνοου προγράμματος τους απαραίτητους μηχανισμούς, φράγματα, δεξαμενές, δίκτυα αγωγών κλπ. που τις επιτρέπουν σήμερα να χρησιμοποιεί διπλωματικά το νερό ελέγχοντας το ρου των ποταμών Τίγρη και Ευφράτη, που πηγάζουν στο έδαφός της προς τη Συρία και το Ιράκ.

Τα Υδρογεωπολιτικά μπλοκ της περιοχής.

Η Μέση Ανατολή διαθέτει τέσσερις πηγές νερού, τις βροχοπτώσεις, τους ποταμούς, τους υδροφόρους ορίζοντες και το αφαλατωμένο θαλάσσιο νερό. Τα δύο σημαντικά υδρογεωπολιτικά μπλοκ της περιοχής είναι το σύστημα Ιορδάνη και Λιτανί.

Η Μέση Ανατολή ενώνεται με το βορρά, με περιοχές με υψηλά υδάτινα αποθέματα, οι οποίες παρέχουν τα αλλόχθονα ρεύματα και τους ποταμούς, από τη ροή των οποίων εξαρτώνται εκατομμύρια Άραβες.

Ο ποταμός Ιορδάνης ο οποίος αποτελεί τον κεντρικό άξονα του ποταμίου συστήματος της περιοχής, δεν εκβάλλει στη Νεκρά θάλασσα παρά 1.300 εκατ. κυβικά μέτρα νερού κατά έτος. Οι παραπόταμοι του άνω Ιορδάνη είναι ο ποταμός Χασμπανί και ο ποταμός Νταν ο προερχόμενος από την ομώνυμη πηγή στο Λίβανο, όπως και ο ποταμός Μπανιάς, ο οποίος ρέει από τη Συρία διασχίζοντας τα υψίπεδα του Γκολάν. Η κυρία ποσότητα των νερών του Άνω Ιορδάνη, συσσωρευμένη στη Λίμνη Τιβεριάδα συλλέγεται από το ισραηλινό δίκτυο διανομής με την ονομασία <<National Water Carrier>>. Σε απόσταση δέκα περίπου χιλιομέτρων από τις εκβολές του Ιορδάνη στην Τιβεριάδα, ο ιερός ποταμός συναντά τον κύριο παραπόταμό του τον Γιαρμούκ, ο οποίος ρέοντας από τις πηγές του στη Συρία διατρέχει τα σύρο-ιορδανικά σύνορα και διασχίζει το Τρίγωνο της Αντισίγια. Μετά από αυτό το ύψος, οι άλλοι παραπόταμοι του Ιορδάνη, δυτικά και ανατολικά, δεν αποτελούν παρά ασήμαντες πηγές και προσωρινά ρεύματα.

Ο ποταμός Λιτανί, ο οποίος βρίσκεται σε λιβανική περιοχή και την οποία διασχίζει από την κοιλάδα Μπεκκάα μέχρι τις ακτές της χώρας στη Μεσόγειο, έχει

μέση ετήσια παροχή της τάξεως των 700-900 εκατ. κυβικών μέτρων. Μερικά τμήματα του Λιτανί, όπως και η πηγή Ουαζανί, η οποία τροφοδοτεί τον ποταμό Χασμπανί, βρίσκονται στο εσωτερικό της ισραηλινής <<ζώνης ασφαλείας>> του Ν. Λιβάνου.

Στο σύνολό τους, τα δεδομένα που έχουν σχέση με τη χρήση των επιφανειακών υδάτων από τα κράτη της περιοχής είναι αμφισβητήσιμα εφόσον χρησιμοποιούνται ως επιχειρήματα για να στηρίξουν τις διεκδικήσεις που βασίζονται στην αρχή των <<ιστορικών δικαιωμάτων>>¹⁹ των ενδιαφερομένων κρατών.

---

¹⁹ Βλ. <<ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ>> του Ι. Θ. Μάζη

6. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: ΕΣΤΙΕΣ ΑΣΤΑΘΕΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΚΡΗΞΗ ΤΗΣ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ²⁰.

Η πολιτική αστάθεια στην Αίγυπτο αποτέλεσε για μεγάλο χρονικό διάστημα, από την εποχή της μοναρχίας μέχρι σήμερα, άμεση συνάρτηση των δραστηριοτήτων και του χαρακτήρα του ισλαμιστικού κινήματος στα εδάφη της.

Τα αιγυπτιακά ισλάμ μπορούν να διαχωριστούν σε τρεις θρησκευτικό-πολιτικές ομάδες:

α. Το ισλάμ του σείχη του Πανεπιστημίου της Al-Azhar, συνδεδεμένο με την εξουσία από την εποχή της ισμαηλιτικής δυναστείας των Φατιμιδών, με κύριο ρόλο την παροχή θρησκευτικών εγγυήσεων στη συμπεριφορά των πολιτικών αρχηγών. Οι Ulemas του Al-Azhar είναι έμμισθοι δημόσιοι υπάλληλοι, άκρως συντηρητικοί και εκπροσωπούν το επίσημο Ισλάμ. Η άποψη τους είναι ότι οποιαδήποτε εξουσία, οσοδήποτε καταπιεστική και αν είναι αυτή, είναι καλύτερη από τις εξεγέρσεις, οι οποίες οδηγούν στην αποσύνθεση της κοινωνίας.

β. Το ισλάμ της Αριστεράς, το οποίο θέλει να συγκεράσει την εκπηγάζουσα από τον ισλαμισμό ιδεολογία με το σοσιαλισμό, χωρίς όμως ιδιαίτερη επιτυχία, παραμένοντας μονίμως στο χώρο της μειοψηφίας.

γ. Υπάρχουν επίσης και τα ισλαμικά κινήματα που χαρακτηρίζονται από το γεγονός ότι οι ηγέτες τους είναι πολίτες και όχι κληρικοί. Αυτό αποτελεί κανόνα για τα σουνιτικά κινήματα, εν αντιθέσει προς τα σιιτικά τα οποία διευθύνονται πάντοτε από κληρικούς. Είναι κοινό χαρακτηριστικό της πλειονότητας των αιγυπτιακών ισλαμιστικών κινήματων τα οποία συγκεντρώνονται υπό την κοινή ονομασία Jama' at Islamiya (ισλαμιστικές ενώσεις).

Στα κινήματα όμως αυτά παρατηρείται, όπως αναλύσαμε λεπτομερώς στην αντίστοιχη παράγραφο, μια διάσταση, ίσως επιφανειακή, στον τρόπο πολιτικής δραστηριοποίησης. Διαμορφώθηκαν ουσιαστικά δύο κλάδοι, ένας που χαρακτηρίζεται από τις απόψεις του παραδοσιακού ρεύματος και χρησιμοποιεί τη μέθοδο της πειθούς και της νόμιμης πολιτικής δράσεως και ένας δεύτερος που αποτελείται από τους οπαδούς του Seyyed Qoutb και προτιμά την ακτιβιστική παράνομη δράση.

Στη διάσταση αυτή των απόψεων των κυριότερων εκπροσώπων του ισλαμιστικού κινήματος συνέβαλε σημαντικά η προσπάθεια που κατέβαλε η κρατική εξουσία προκειμένου να εγκαταστήσει κάποια μορφή επαφής και συνεργασίας με το ισλαμιστικό κίνημα. Κατά την περίοδο μεταξύ 1971 και 1986, ο Σαντάτ και κατόπιν ο Μουμπάρακ προσπάθησαν να προσεταιριστούν τους Αδελφούς, καταφέροντας το μόνο με κάποια ηγετικά στελέχη της, όπως ο Cheikh Omar al-Talmanassi. Ο Talmanassi, το 1971, αυτοχρίσθηκε Ύπατος Αρχηγός της αδελφότητας και οργάνωσε μέρος του κινήματος με μορφή πολιτικού κόμματος με σκοπό να διεκδικήσει την εξουσία σύμφωνα με τους κανόνες του δημοκρατικού πολιτεύματος. Μέχρι το θάνατο του, το 1986 στη Γενεύη, ο Talmanassi θεωρούσε ότι το Ισλάμ ήταν εκ φύσεως συμβατό με τη δημοκρατία, και στηλίτευε τους Αιγυπτίους "χομεινιστές" Αδελφούς, λέγοντας ότι «ο

²⁰ Γεωγραφία του ισλαμιστικού κινήματος στη Μέση Ανατολή. Ι.Θ. Μάζης.

μόνος δρόμος που το Ισλάμ δεν μπορεί να αποδεχθεί, είναι αυτός της δικτατορίας των θεολόγων».

Ήδη από την εποχή του Σαντάτ, τη δεκαετία του 1970, το σημαντικότερο τμήμα των Αδελφών Μουσουλμάνων προτίμησε την ενσωμάτωση του στο νόμιμο πολιτικό σύστημα του κράτους επωφελούμενο από τις δυνατότητες που αυτό προσέφερε. Έτσι, οι Αδελφοί αποκτούν επισήμως φίλια προσκείμενα δημοσιογραφικά όργανα και ΜΜΕ που, όμως, αποδεικνύουν την εμμονή τους στη σκληρή γραμμή. Παράδειγμα του γεγονότος αυτού αποτελεί η διατυπούμενη μέσω του πρώτου νόμιμου τεύχους του περιοδικού της οργάνωσης, του "Al-Daoua", όπου οι προαιώνιοι εχθροί του Ισλάμ εντοπίζονται, κατά την άποψη των Αδελφών, στον "ιουδαϊσμό ή σιωνισμό", στους "σταυροφόρους ή δυτικούς ιμπεριαλιστές", στον "κομμουνισμό" και στα "κοσμικά καθεστώτα". «Οι συμβιβασμοί μαζί τους αποτελούν προδοσία του Ισλάμ».

Παρ' όλα αυτά, τα διδάγματα των σκληρών διωγμών του παρελθόντος φαίνεται ότι οδήγησαν την ηγεσία των Αδελφών σε μια "ρεάλ-πολιτικ" απέναντι στο κοσμικό καθεστώς της Αιγύπτου, πράγμα που, άλλωστε, δεν βρήκε αντίθετη ούτε την κεντρική εξουσία ούτε τα πολιτικά κόμματα της χώρας.

Έτσι, δημιουργήθηκαν δίαυλοι συνεργασίας σε κομματικό επίπεδο μεταξύ των Αδελφών Μουσουλμάνων και κοσμικών κομμάτων με αποτέλεσμα σήμερα να υπάρχουν στην αιγυπτιακή Βουλή, επί συνόλου 458, 61 "Ανεξάρτητοι" βουλευτές, που πρόσκεινται στο κίνημα και τις αρχές του. Οι θέσεις που λαμβάνονται σε πολιτικό επίπεδο από την επίσημη κοινοβουλευτική ομάδα του κινήματος είναι αντίθετες με τη χρήση πολιτικής βίας ή παραστρατιωτικών μεθόδων και σκοπεύουν στον εξισλαμισμό των σύγχρονων θεσμών της αιγυπτιακής κοινωνίας.

Από την άλλη πλευρά, οι σκληροπυρηνικοί του κινήματος, προσπαθώντας να εκμεταλλευτούν κάθε διαπιστούμενη τάση οικονομικής κρίσεως που θίγει συγκεκριμένες ομάδες της αιγυπτιακής κοινωνίας, εκδηλώνουν την απόφαση τους να καταφέρουν το καίριο πλήγμα στο υπάρχον "σατανικό" καθεστώς.

Εν αναμονή, όμως, της κατάλληλης συγκυρίας, καλύπτουν τις οργανώσεις τους (Jama' at Islamiyia) πίσω από τις οργανώσεις των Αδελφών Μουσουλμάνων κρατώντας παράλληλα και τις δέουσες αποστάσεις από αυτές.

Οι Αδελφοί του παραδοσιακού ρεύματος κρατούν, επίσης, τα ηνία τον διεθνούς κυκλώματος του Ikhwan η κεντρική διοίκηση του οποίου είναι εγκατεστημένη στο Κάιρο, με δραστηριότητες στο χώρο του αραβικού ισλάμ και υπό τη διεύθυνση του Cheikh Hamid Abou Nasr.

Από όσα εκτέθηκαν παραπάνω καθίσταται εμφανές ότι και το επίσημο κράτος έχει αντλήσει διδάγματα σε ό,τι αφορά στην αντιμετώπιση του ισλαμιστικού κινήματος και ιδιαίτερα της πιο σκληρής του πτέρυγας, της οργάνωσης των Αδελφών Μουσουλμάνων.

Ο Πρόεδρος Μουμπάρακ, ως συνετός και ορθολογιστής ηγέτης, προτίμησε την οδό της φιλελευθεροποίησης του πολιτικού συστήματος επιδιώκοντας την αβίαστη έκφραση της κοσμικής και της νομιμόφρονος θρησκευτικής αντιπολίτευσης. Η απόφαση του αυτή ελήφθη με προοπτική τον ευκολότερο εκμηδενισμό των μαξιμαλιστικών τάσεων.

ΣΥΡΙΑ²¹.

Η πολιτική αστάθεια αποτέλεσε για μεγάλο χρονικό διάστημα, από την εποχή της μοναρχίας μέχρι σήμερα, άμεση συνάρτηση των δραστηριοτήτων και του χαρακτήρα του ισλαμιστικού κινήματος στα εδάφη της. μονοπωλήση της εξουσίας από μία εθνότητα: τους Τακρίτες στο Ιράκ, τους Αλαουίτες στη Συρία.

Πρέπει να διευκρινιστεί όμως ότι οι Αλαουίτες της Συρίας παρουσιάζουν εθνολογικώς αρκετές διαφορές. Διαχωρίζονται σε τέσσερις φυλές: την al-Matawira, την al-Haddadin, την al-Hayyatīn και την al-Kalbiyyan.

Θρησκευολογικός παρουσιάζουν δύο μειονότητες οι οποίες συνυπάρχουν με την πλειονότητα των Qamari (από την αραβική λέξη που σημαίνει σελήνη, δηλαδή το αστρικό σύμβολο του Τέταρτου Χαλίφη Αλή):

Τη μειονότητα των Shamsi (Shams, στα αραβικά σημαίνει ήλιος), με ιδιαίτερη λατρευτική προτίμηση προς τον Προφήτη, του οποίου το αστρικό σύμβολο είναι ο ήλιος.

Τη μειονότητα των Murshidiyyin που ακολουθεί έναν Εσωτερικό Διδάσκαλο (Murshid, στα αραβικά, έναν νεαρό βοσκό ο οποίος θεωρείται σύγχρονος Προφήτης και Μάρτυρας).

Επίσης, από γεωγραφική άποψη οι ορεσίβιοι Αλαουίτες παρουσιάζουν διαφορές σε ό, τι αφορά στα συμφέροντα τους, από τους πεδινούς ομοφύλους τους.

Ο Χαφέζ αλ-Άσσαντ, ο αρχηγός του κράτους και πρόεδρος του μοναδικού κόμματος, του Μπάαθ, ανήκει στην ορεσίβια οικογένεια Numailatiyya, της φυλής al-Matawira, της αλαουϊκής αιρέσεως Qamari.

Μια σημαντική διαφορά που παρατηρείται στη Συρία σε σχέση με το Ιράκ αποτελεί το γεγονός ότι η ισλαμιστική αντιπολίτευση εδώ είναι σουνιτική και όχι σιιτική.

Το ισλαμιστικό ρεύμα κυριαρχείται από τους Αδελφούς Μουσουλμάνους και από πιο σύγχρονες μετεξελίξεις τους. Από τη δεκαετία του 1930 οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι της Αιγύπτου παρουσίασαν δραστηριότητα στο συριακό έδαφος ώστε το 1935 να εμφανιστεί ο πρώτος συριακός πυρήνας των Αδελφών στο Χαλέπι. Το 1937 εμφανίζονται αντίστοιχοι πυρήνες στη Hamma και στη Δαμασκό. Η ανάπτυξη, όμως, η απήχηση και ο πολλαπλασιασμός των ισλαμιστικών κινήματων στη Συρία είναι μάλλον πρόσφατο φαινόμενο που ανάγεται στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Το φαινόμενο έγινε αισθητό όταν οι πυρήνες της Hamma και του Χαλεπίου, που αποδείχτηκαν σκληρότεροι αυτών της Δαμασκού, υιοθέτησαν πρώτοι τον ένοπλο αγώνα εναντίον του Άσσαντ, μετά την αραβική ήττα στον πόλεμο του 1967 υπό τις διαταγές του 33χρονου αγρονόμου-μηχανικού Marwan Haddid, μαθητή του Seyyed Qoutb. Οι Αδελφοί της Δαμασκού, υπό την αρχηγία τον ηπότερου Issam al-Atar αρνήθηκαν την ένοπλη δράση. Έχοντας ως σύνδεσμο τους Αδελφούς της Ιορδανίας, οι Σύριοι Αδελφοί αποκτούν επαφές με τον Αραφάτ και καταφεύγουν στα στρατόπεδα της Φατάχ στην Ιορδανία. Στα στρατόπεδα αυτά εκπαιδεύονται στον ανταρτοπόλεμο κατά τη διετία 1969-70, μετέχοντας σε επιθέσεις εναντίον ισραηλινών στόχων. Ο στόχος

²¹ Γεωγραφία του ισλαμιστικού κινήματος στη Μέση Ανατολή. Ι.Θ. Μάζης

του M. Haddid, μ' αυτού του είδους την "επαναστατική γυμναστική", ήταν να καταφέρει να δημιουργήσει τον ένοπλο βραχίονα των Σύρων Αδελφιών Μουσουλμάνων. Έπειτα από σύντομο ταξίδι του στη Δαμασκό και εξέταση των προθέσεων των εκεί Αδελφών, διαπίστωσε ότι το κίνημα στην πατρίδα του παρέμενε αρκετά χαλαρό και όχι τόσο δεκτικό σε αταβιστικές ενέργειες. Έτσι, το 1972 προκύπτει το σχίσμα μεταξύ των Αδελφών της Συρίας και η σκληρή πτέρυγα διαχώρισε τις δικές της κατευθύνσεις επιλέγοντας την ένοπλη δράση.

Το μπασθικό καθεστώς, για να προλάβει πιθανές εκρήξεις του διογκούμενου ισλαμιστικού κινήματος στα εδάφη του και να απαλύνει τις αρνητικές εντυπώσεις που προκαλούσε στις θρησκευόμενες σουνιτικές μάζες η μονοπώληση του καθεστώτος από μία, ουσιαστικά, οικογένεια "αιρετικών", προέβη το 1973 στην υποχώρηση να τεθεί στο Σύνταγμα της χώρας η ρήτρα σύμφωνα με την οποία «το Ισλάμ έπρεπε να αποτελεί θρησκεία του Αρχηγού του Κράτους». Το μέτρο όμως κρίθηκε απολύτως ανεπαρκές από την πλειοψηφία των ισλαμιστών και η αντιπαράθεση πήρε τελικά θρησκευτικό χαρακτήρα.

Ο Jihad άρχισε το 1975 και ποικίλες οργανώσεις διεκδικούσαν τις "Επιχειρήσεις". Μερικές απ' αυτές είναι οι "Ταξιαρχίες του Θεού", η "Νεολαία του Μωάμεθ", "Ο Ιερός Πόλεμος" κ.τ.λ. Η οργάνωση που κρυβόταν πίσω απ' όλες αυτές τις θυγατρικές ήταν η Al-Tali'a al-Mukatila (Η Μάχιμη Εμπροσθοφυλακή) την οποία διηύθυνε ο Haddid με τον υπαρχηγό του Adnan Oqla.

Οι μυστικοί μηχανισμοί κρατικής ασφαλείας του Άσσαντ δεν άργησα·, όμως, να εντοπίσουν τον Haddid και να τον συλλάβουν το 1975 στη Hamma Πέθανε ύστερα από βασανιστήρια στη φυλακή το 1976.

Οι εκατοντάδες συλλήψεις που επακολούθησαν από το μπασθικό καθεστώς δημιούργησαν μια προσωρινή ηρεμία η οποία διακόπηκε στις 2 Φεβρουαρίου 1976 με τα γνωστά γεγονότα της Hamma όπου ο λαός κλήθηκε σε εξέγερση εναντίον του καθεστώτος.

Οι οπαδοί των Αδελφών κατέλαβαν αστυνομικά τμήματα, γραφεία του κυβερνώντος κόμματος Μπάαθ, τη φυλακή και την έδρα του κυβερνήτη της Hamma, μοιράζοντας ταυτόχρονα όπλα στους κατοίκους της πόλης.

Η απάντηση του Άσσαντ ήταν σκληρή και ακαριαία: η 27η και η 47η τεθωρακισμένες μεραρχίες του συριακού στρατού πνίγουν στο αίμα την εξέγερση αφήνοντας πίσω τους, την 25η Φεβρουαρίου, άγνωστο τον ακριβή αριθμό των νεκρών που, πάντως, εκτιμάται περί τους 10-25 χιλιάδες. Κύκλοι προσκείμενοι στους Αδελφούς Μουσουλμάνους ανέφεραν ότι σημειώθηκαν σημαντικά κρούσματα ανυπακοής στο Ναυτικό της Λατάκιας και στην Αεροπορία της Παλμύρας που διατάχθηκαν να επέμβουν κατασταλτικά στην εξέγερση της Hamma.

Πρέπει, όμως, να ληφθεί σοβαρά υπόψη ότι, ακόμη κι αν οι βασικοί υποκινητές της εξέγερσης ήταν οι πυρήνες των Αδελφών, μεγάλο μερίδιο έχει κι ο ανταγωνισμός μεταξύ σουνιτών και αλαουιτών όντας σοβαρότατος σ' αυτήν την πόλη-θύλακα του ριζοσπαστικού σουνιτισμού με έντονες, ως εκ τούτου, αντιπαράθεσεις με το μπασθικό καθεστώς.

Η Hamma παρά τη σειρά παροχών που ακολούθησαν από κυβερνητικής πλευράς, δεν ησύχασε. Τον Απρίλιο του 1980 στη Hamma και το Χαλέπι κηρύσσεται ο

στρατιωτικός νόμος και τον Ιούνιο μια εξέγερση πολιτικών κρατουμένων στις φυλακές της Παλμύρας πνίγεται στο αίμα τετρακοσίων νεκρών.

Τον Ιούλιο, το συριακό Κοινοβούλιο κυρώνει το στρατιωτικό νόμο υπ' αρ 49, ο οποίος τιμωρεί με την εσχάτη των ποινών τα μέλη του Ikhwan (Αδελφοί Μουσουλμάνοι).

Είναι γεγονός ότι οι Αδελφοί στο εσωτερικό της Συρίας έγιναν αντικείμενο σκληρών διώξεων του καθεστώτος. Είναι όμως επίσης γεγονός ότι το διεθνές δίκτυο των Αδελφών αποδείχθηκε ουσιαστικά ανενεργό σε ό, τι αφορούσε στην υποστήριξη των διωκόμενων ομοϊδεατών τους στο συριακό έδαφος.

Τις ελάχιστες φορές που ισλαμιστικές φωνές του διεθνούς δυτικού δικτύου αποτόλμησαν να καταγγείλουν τη "βαρβαρότητα του συριακού καθεστώτος", η συριακή απάντηση ήταν σκληρή και αιματηρή. Εκτελέσεις ηγετών του εξωτερικού από σφαίρες των συριακών μυστικών υπηρεσιών, βομβιστικές ενέργειες σε δυτικό έδαφος σε χώρους όπου συγκεντρώνονταν οπαδοί των Αδελφών κ.τ.λ. χτύπησαν στη ρίζα τη διεθνοποίηση του ισλαμιστικού προβλήματος στη Συρία.

Το Ιράν, παρά τη σωρεία των διαβημάτων που έκαναν προς αυτό οι Σύροι Αδελφοί, προτίμησε την πολιτική του ρεαλισμού που επέβαλλε τη θετική του στάση απέναντι στην αντι-ιρακινή Συρία, παρά την προστασία των πιστών μουσουλμάνων, οι οποίοι μάχονταν τους "μισητούς αιρετικούς αλαουίτες" του συριακού καθεστώτος. Έτσι, η Τεχεράνη, έφτασε δια στόματος του Sadegh Kalkhali, να κατηγορήσει τους Αδελφούς της Συρίας ως «συμμορία που παίζει το παιχνίδι του (Camp David σε συνεργασία με το Ισραήλ, την Αίγυπτο και τις Ηνωμένες Πολιτείες».

Η διεθνής απομόνωση, η διάσπαση, οι συριακές μυστικές υπηρεσίες και οι έριδες έχουν τώρα πια εξαφανίσει σχεδόν το κίνημα των Σύρων Αδελφών Μουσουλμάνων. Οι τελευταίες εμφανίσεις τους, με περιεχόμενο πολιτικής διαμαρτυρίας κυρίως, έγιναν το Φεβρουάριο του 1990 στο Παρίσι και τον Αύγουστο του ίδιου έτους όταν, με αφορμή την εισβολή τον Ιράκ στο Κουβέιτ, όλες οι συνιστώσες της συριακής αντιπολίτευσης εξέφρασαν τη συμπάρασταση τους στον ηγέτη της Βαγδάτης.

Όπως φαίνεται από τα ανωτέρω εκτεθέντα, η υπόθεση του ισλαμιστικού κινήματος στη Συρία ήταν χαμένη πολύ πριν από την πτώση του Κρεμλίνου το οποίο θα μπορούσε, πιθανόν, να ενισχύσει τις θέσεις των Σύρων Αδελφών Μουσουλμάνων. Η στάση του Άσσαντ κατά την πρόσφατη σύρραξη στον Κόλπο, η ήπια θέση του μεταχομεινικού Ιράν, η καταστροφή της στρατιωτικής μηχανής του Ιράκ και η αδιαμφισβήτητη αμερικανική υπεροχή στη γεωπολιτική εξέλιξη της περιοχής ενίσχυσαν τις συριακές θέσεις για εξεύρεση λύσης στη διένεξη μεταξύ Αράβων και Ισραήλ, θέσεις, οι οποίες κατέστησαν εμφανείς αμέσως μετά τη δολοφονία του στρατιωτικού αρχηγού του ΟΑΠ, Αβου Jihad, στις 16 Απριλίου 1988. Η ημερομηνία αυτή αποτέλεσε ορόσημο στις σχέσεις μεταξύ του Γιασέρ Αραφάτ και του Χαφέζ αλ-Άσσαντ, θέτοντας τέρμα σε μια ψυχρότητα πέντε ετών που χαρακτήριζε τις σχέσεις των δύο ανδρών και είχε σοβαρές επιπτώσεις στην κλιμάκωση του ισλαμιστικού φαινομένου στο εσωτερικό της Συρίας.

Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι ο Άσσαντ χειρίστηκε θαυμάσια, από κάθε άποψη, την τελευταία κρίση του Κόλπου, γεγονός που εξαφάνισε και τις τελευταίες

δυνατότητες αναθέρμανσης των ισλαμιστικών δραστηριοτήτων στη χώρα τού, θα έλεγε κανείς πως η κρίση αυτή έγινε αποκλειστικά προς όφελος του. Επισκεπτόμενος για πρώτη φορά μετά την έναρξη του ιρανο-ιρακινού πολέμου την Τεχεράνη, στις 22-25 Σεπτεμβρίου του 1990, κατάφερε να αποσπάσει από την ηγεσία της την απόφαση ότι το Ιράκ πρέπει οπωσδήποτε να αποχωρήσει άνευ όρων από το Κουβέιτ, γεγονός που εκτιμήθηκε δεόντως στη Δύση. Βέβαια, εκμεταλλεύθηκε σίγουρα το γεγονός ότι τα βαθύτερα αισθήματα της ιρανικής ηγεσίας κάθε άλλο παρά θα υποστήριζαν τη διακοπή του αποκλεισμού που επιβλήθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας στο Ιράκ, όπως επίσης και τη διάθεση του Ραφσαντζανί και των μετριοπαθών κληρικών της Τεχεράνης να αποδείξουν τις προθέσεις τους για μια στροφή της πολιτικής τους "προς δυσμάς".

Απέδειξε, όμως, και κάτι άλλο στη Δύση ο Πρόεδρος Άσσαντ· τη δυνατότητα του να επιβάλλεται σε όλες τις παλαιστινιακές οργανώσεις που έχουν την έδρα τους στη Δαμασκό. Και είναι γεγονός ότι τους κατέστησε σαφές ότι δεν θα ανεχθεί για κανένα λόγο επίθεση εναντίον δυτικού στόχου στη Μ. Ανατολή ή σε οποιοδήποτε άλλο μέρος του κόσμου.

Η συμπεριφορά αυτή της Συρίας ενέπνευσε εμπιστοσύνη στους Δυτικούς, οι οποίοι προχώρησαν σε γενναίες δανειοδοτήσεις προς το καθεστώς της Δαμασκού. Εντός του διμήνου Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 1991 η Ιαπωνία, η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και η Γερμανία παραχώρησαν τα ποσά των \$250 εκατ., \$75 εκατ. και \$200 εκατ. αντίστοιχα. Οι Αραβικές Μοναρχίες του Κόλπου επίσης προέβησαν σε επανέναρξη των χρηματοδοτήσεων τους προς τη Συρία και το Μάρτιο του 1991 το συνολικό ποσό που παραχωρήθηκε στη Δαμασκό στο διάστημα των επτά προηγούμενων μηνών από τις χώρες αυτές έφθανε το ιλιγγιώδες ύψος των \$2 δισεκατομμυρίων. Ιδιαίτερα αυτές οι εξελίξεις στον οικονομικό τομέα είναι ικανές, και ο Πρόεδρος Άσσαντ το γνωρίζει, να εξαλείψουν και τα τελευταία ίχνη "ισλαμικής δυσφορίας" του λαού του, ο οποίος με την ανατίμηση της συριακής λίρας θα βλέπει το βιοτικό του επίπεδο να ανέρχεται μέρα με την ημέρα, πράγμα που θα τον καθιστά όλο και λιγότερο ευαίσθητο στα κελεύσματα των κατά κράτος ηττηθέντων Αδελφών της Συρίας.

Ο τελικός στόχος του Προέδρου Άσσαντ, ιδιαίτερα μετά την αποκατάσταση των σχέσεων του με τον Πρόεδρο Μουμπάρακ, γεγονός που του επέτρεψε να παρακαθίσει ως ισότιμο μέλος στις εξελισσόμενες αραβο-ισραηλινές διαπραγματεύσεις, είναι η απόκτηση των υψιπέδων του Γκολάν. Βέβαια, για κανένα λόγο δεν μπορεί να προβεί σε διμερείς συμφωνίες με το Ισραήλ όσο κι αν ο ίδιος αλλά και το Τελ Αβίβ θα επιθυμούσαν κάτι τέτοιο, διότι θα έκανε το ίδιο σφάλμα με αυτό που καταλόγισε, μαζί με το σύνολο του αραβικού κόσμου, στον Πρόεδρο Σαντάτ κατά την υπογραφή των Συμφωνιών του Camp David. Μπορεί όμως, κερδίζοντας και τις εσωτερικές εντυπώσεις, να συζητά για μια συνολική λύση του Παλαιστινιακού Προβλήματος, στο πλαίσιο της οποίας θα μπορούσε να διευθετήσει για τον εαυτό του και την υπόθεση του Γκολάν. Οι προβλέψεις του Προέδρου Άσσαντ μάλλον αποδεικνύονται επιτυχείς.

Ο θάνατος του Σύριου ηγέτη Χάφεζ αλ-Άσσαντ αποτελεί αναμφίβολα ένα από τα πλέον σημαντικά γεγονότα της Μέσης Ανατολής κατά τα τελευταία χρόνια γιατί η ιστορία της Συρίας από το 1970 μέχρι σήμερα υπήρξε απόλυτα ταυτισμένη με την προσωπικότητα και τις επιλογές του Άσσαντ.

Τον Ιούνιο του 2000, ο θάνατος του γηραιού Χαφέζ αλ-Ασαντ ανοίγει το δρόμο στο γιο του, Μπασάρ, επιβεβαιώνοντας τον αραβικό κανόνα των οικογενειακών δυναστειών. Έτσι, ο βρετανοσπουδαγμένος οφθαλμολόγος Μπασάρ κλήθηκε να κυβερνήσει και να αλλάξει το επί 30 χρόνια τυραννικό καθεστώς της Δαμασκού.

Εκατοντάδες πολιτικοί κρατούμενοι ελευθερώθηκαν όμως η πλειοψηφία των πολιτικών ελευθεριών και η αναδιοργάνωση της οικονομίας δεν έγινε πραγματικότητα.

Η διεθνής απομόνωση της Δαμασκού γίνεται πραγματικότητα τα τελευταία χρόνια, κατηγορούμενη για την υποστήριξη του Ιράκ αλλά και για την στάση της στο Λίβανο. Αυτή η απομόνωση φαίνεται ότι υποχωρεί μετά από τις προσπάθειες της Γαλλίας να φέρει την Συρία στο διεθνές προσκήνιο.

Η Συρία είναι ένας από τους πιο ένθερμους εχθρούς του Ισραήλ και υποστηρίζει ένα μεγάλο αριθμό στρατιωτικών δυνάμεων που πραγματοποιούν επιθέσεις ενάντια στο Ισραήλ.

Το Ισραήλ και η Συρία επιβεβαίωσαν την πραγματοποίηση έμμεσων ειρηνευτικών συνομιλιών, 8 χρόνια μετά την διακοπή των μεταξύ τους επαφών για το θέμα των Υψωμάτων του Γκολάν. Με σχεδόν ταυτόχρονες ανακοινώσεις οι δύο κυβερνήσεις δήλωσαν ότι η Τουρκία έχει αναλάβει ρόλο διαμεσολαβητή με στόχο την επίτευξη περιεκτικής ειρηνευτικής συμφωνίας.

Τέτοιες μέρες πριν από ένα χρόνο άρχιζαν οι κινητοποιήσεις της αντιπολίτευσης στη Συρία και το καθεστώς του προέδρου Μπασάρ Αλ Άσαντ άρχιζε να ξεδιπλώνει την άγρια καταστολή του. Περισσότεροι από 9.000 οι νεκροί της εξέγερσης κατά το Συριακό Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ενώ ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) του ΟΗΕ κρούει τον κώδωνα του κινδύνου ακόμη και για τη διατροφική ασφάλεια.

Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, περισσότεροι από 30.000 Σύροι που έφυγαν για να γλιτώσουν από την αιματηρή καταστολή του κινήματος αμφισβήτησης από τις αρχές έχουν καταφύγει σε γειτονικές χώρες και περίπου 200.000 έχουν μετακινηθεί στο εσωτερικό της χώρας από τις 15 Μαρτίου 2011. "Παρά τους θανάτους και την καταστολή, ο συριακός λαός συνεχίζει την επανάστασή του", σχολιάζει στην ανακοίνωση ο πρόεδρος του Παρατηρητηρίου Ράμι Αμπντελραχμάν. Από την πλευρά του, το Παρατηρητήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφέρει ότι οι καθεστωτικές δυνάμεις χρησιμοποιούν «μεθόδους καμένης γης» στη χώρα στην προσπάθειά τους να καταστείλουν την εξέγερση. Όπως επισημαίνει όμως, «τα χέρια του Συμβουλίου Ασφαλείας (του ΟΗΕ) είναι δεμένα από τη Ρωσία και την Κίνα».

Μια συμμαχία 200 μη κυβερνητικών οργανώσεων από 27 χώρες, υπό την έγκληση "Ενωμένοι για τη Συρία: Τέλος στην αιματοχυσία ενός χρόνου", ζητάει από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ να συνεδριάσει και να υιοθετήσει απόφαση που θα καλεί τη συριακή κυβέρνηση να σταματήσει τους τυφλούς βομβαρδισμούς εναντίον αμάχων και τις παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου. Επίσης καλεί το καθεστώς της Δαμασκού να βάλει τέλος στις αυθαίρετες συλλήψεις και στα βασανιστήρια, να διασφαλίσει στις ανθρωπιστικές οργανώσεις,

στους δημοσιογράφους και στους παρατηρητές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων την πρόσβαση", επισημαίνεται στο κείμενο.

Η Τουρκία φοβάται ότι έως και 500.000 σύροι πρόσφυγες, που φεύγουν από τη χώρα τους για να γλιτώσουν από τις αιματηρές συγκρούσεις, ενδέχεται να ζητήσουν καταφύγιο σε τουρκικό έδαφος. Μια "αυτοκινητοπομπή ειρήνης", αποτελούμενη από μερικές εκατοντάδες ακτιβιστές, οι περισσότεροι εξόριστοι Σύροι ή της διασποράς που μεταφέρουν ανθρωπιστική βοήθεια, αναχώρησε χθες το πρωί από την τουρκική πόλη Γκαζιαντέπ της νοτιοανατολικής Τουρκίας με προορισμό τα σύνορα με τη Συρία, 60 χιλιόμετρα νοτιότερα.

ΛΙΒΑΝΟΣ²²

Το πολιτικό καθεστώς του Λιβάνου είναι, θεωρητικά τουλάχιστον, πολυκομματική δημοκρατία. Βρίσκεται σε κατάσταση εμφυλίου πολέμου από το 1975. Η Δημοκρατία του Λιβάνου είναι μέλος της Οργάνωσης Ισλαμικής Διάσκεψης, όπως και μέλος της Αραβικής Ένωσης από το 1945.

Οι σιίτες κατοικούν κυρίως στο Ν. Λίβανο και στα βόρεια της κοιλάδας Μπεκάα. Μεγάλο μέρος τους έχει μεταναστεύσει από τα σημεία αυτά στο νότιο τμήμα της Βηρυτού. Η οικονομική ένδεια, που χαρακτήριζε και συνεχίζει να χαρακτηρίζει τη σιιτική κοινότητα του Λιβάνου, έγινε αφορμή να προσδοθούν σ' αυτήν ιδιότητες που εξυπνοούσαν την οικονομική εξαθλίωση.

Ο όρος "confession class" χαρακτήριζε αυτήν την κοινότητα, η οποία την παραμονή του εμφυλίου πολέμου διέθετε το 40% του εργατικού δυναμικού στη βιομηχανία.

Φυσικά υπήρχαν και εξαιρέσεις σ' αυτόν τον κανόνα, οι οποίες αναφέρονταν κυρίως σε τμήματα μιας εξαγωγικής αστικής τάξεως, βασιζόμενης ουσιαστικά στα προϊόντα του πρωτογενούς τομέα, σε μερικές μεγάλες ημιφεουδαρχικές οικογένειες (Άσσαντ, Hamade, κ.τ.λ.), αλλά και σε μια ολιγάριθμη μέσο- και μικρο-αστική τάξη.

Μ' αυτά τα κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα και λαμβάνοντας επίσης υπόψη το γεγονός ότι η σιιτική κοινότητα δεν κατάφερε να συμμετάσχει στη διανομή της πολιτικής εξουσίας που έγινε το 1943, μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας στη χώρα, δεν είναι καθόλου δύσκολο να εξηγήσουμε τους λόγους που καθιστούν τη σιιτική κοινότητα του Λιβάνου έναν από τους κύριους τροφοδότες οπαδών των κομμάτων της Αριστεράς και της Άκρας Αριστεράς, όπως π.χ. του Λιβανικού Κομμουνιστικού Κόμματος.

Οι κοινωνικοπολιτικές αυτές συνθήκες, όπως επίσης και τα συνεχή πλήγματα που δεχόταν η σιιτική κοινότητα του Ν. Λιβάνου από τους Ισραηλινούς, συντέλεσαν στη δημιουργία μιας ώριμης επαναστατικής διάθεσης στα μέλη της σιιτικής κοινότητας και, φυσικά, συνεχίζουν να αποτελούν τη βάση σχηματισμού των οραμάτων και των επιθυμιών της κοινότητας.

²² Γεωγραφία του ισλαμιστικού κινήματος στη Μέση Ανατολή. Ι.Θ. Μάζης

Τους οραματισμούς και τις επιθυμίες αυτές έρχεται να συγκεντρώσει και να εκφράσει μια μεγάλη προσωπικότητα του ισλαμικού κινήματος προς το τέλος της δεκαετίας του '60, ο Moussa Sadr.

Ο άνθρωπος αυτός ήρθε από το Ιράν για να εφαρμόσει στο Λίβανο ένα σχέδιο που προετοιμάστηκε στο Ιράκ. Ας σημειώσουμε την τριγωνική αυτή σχέση που θα αναλύσουμε παρακάτω, γιατί την θεωρούμε σημαντικότερη για το ισλαμικό και το ισλαμιστικό κίνημα στην περιοχή.

Καθίσταται η αδιαμφισβήτητη προσωπικότητα του ισλαμο-χριστιανικού διαλόγου στην περιοχή και παίζει ένα εξαιρετικά επιτυχημένο διπλό παιχνίδι με τη μαρωνιτική ηγεσία του Λιβάνου και τον ίδιο τον Πάπα Παύλο τον Έκτο, προς όφελος και της Τεχεράνης, με τη βοήθεια της οποίας καταφέρνει τελικά να εξοπλίσει και να δημιουργήσει την παραμονή του εμφυλίου πολέμου στο Λίβανο το "Κίνημα των Απόκληρων". Πρόκειται για κίνημα σιιτικής βάσης, που αποτέλεσε το υλικό από το οποίο προήλθε η διάσημη για τη δράση της παραστρατιωτική οργάνωση Αμάλ (Η Ελπίδα), η οποία έκανε την πρώτη της δημόσια εμφάνιση το διάστημα Μαΐου-Ιουλίου 1975.

Πριν, όμως, προχωρήσουμε στην Αμάλ και τα υπόλοιπα παρακλάδια του ισλαμικού και ισλαμιστικού κινήματος στο Λίβανο, καλό είναι να εξετάσουμε το πρωταρχικό κύτταρο αυτών των κινήματων, που δεν είναι άλλο από το "Κίνημα των Απόκληρων" του Moussa Sadr..

Το Κίνημα εντοπίζεται γεωγραφικά στις περιοχές εκείνες της χώρας του κατοικούνται από το σιιτικό στοιχείο δηλαδή στο Ν. Λίβανο, την περιοχή Μπάαλμπεκ-Χερμέλ και τα λαϊκά και εργατικά προάστια της Βηρυτού, που αριθμούν μεγάλες ομάδες σιιτών εσωτερικών μεταναστών, όπως η Chiyah, το Ghobeiri και το Boij al-Brajnieh στο νότιο τμήμα της πόλης, ή το Naaba Bourj-Hammound στο ανατολικό τμήμα.

Σε ό,τι αφορά στη θρησκευτική του μορφή, το Κίνημα είναι αναντίρρητα σιιτικού χαρακτήρα. Βέβαια, η ονομασία του ως Κίνημα των Απόκληρων και η συνολική του περιπέτεια μέχρι τη σταθεροποίηση του κατά τα έτη 1974-75 δείχνει τη φροντίδα του ηγέτη του να μην περιορίσει το Κίνημα στο πλαίσιο του αυστηρού ισλαμιστικού κινήματος, αλλά να δημιουργήσει τις ιδεολογικές εκείνες προϋποθέσεις που θα επέτρεπαν να υπερισχύσει ο κοινωνικο-πολιτικός του χαρακτήρας. Ο σιιτικός χαρακτήρας του Κινήματος ήταν, άλλωστε, όχι μόνο δεδομένος από πλευράς θρησκευτικού περιεχομένου αλλά και πλήρης ταξικο-ιδεολογικής φορτίσεως, η οποία καθιστούσε σαφείς και τους τελικούς προσανατολισμούς του.

Από την άλλη πλευρά, το Κίνημα δεν ύψωνε κανένα φραγμό σε οποιαδήποτε άλλη θρησκευτική ομάδα ή κοινότητα και τους επέτρεπε να εκφραστούν στο πλαίσιο του με μόνο κριτήριο το γεγονός ότι επρόκειτο για ομάδες διωκομένων μέσο- και μικρο-αστών ή εξαθλιωμένων λαϊκών μαζών. Βέβαια, η πολυσυλλεκτικότητα του αφενός και οι λεπτότατες ισορροπίες που έπρεπε να τηρήσει μεταξύ των συνιστωσών του αφετέρου ήταν φυσικό να μη συμβάλουν ιδιαίτερα στη διατύπωση συμπαγούς, συνεπούς και σαφούς πολιτικού λόγου.

Αντίθετα από την έλλειψη αυτή σαφήνειας στον πολιτικό λόγο, προέκυψε μια ξεκάθαρη προσφυγή του Κινήματος στο θρησκευτικό συμβολισμό, με σκοπό να

περάσει τις θέσεις του στις σιιτικές μάζες. Εύλογο λοιπόν φαίνεται το γεγονός της ελλείψεως της πολιτικής σαφήνειας στον διατυπούμενο πολιτικό λόγο του Κινήματος.

Η ανάλυση αυτή μας κάνει να μη χρησιμοποιούμε αβασάνιστα και για οποιαδήποτε περίοδο του Κινήματος των Απόκληρων το χαρακτηρισμό του ισλαμιστικού κινήματος. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να κατάφευγαν στον όρο "ισλαμικό κίνημα" που εξυπνοεί μεν το θρησκευτικό χαρακτήρα, ο οποίος αποτελεί και το συγκολλητικό υλικό του Κινήματος, αλλά δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στις κοινωνικο-πολιτικές διεκδικήσεις, που δεν στοχεύουν όμως απαραίτητα στην εγκαθίδρυση ενός Wilayat al-Faqih": ενός κράτους θεολόγων. Η έλλειψη της οργανωμένης παραστρατιωτικής δράσης του κινήματος μέχρι το 1975, οπότε και έκανε την εμφάνιση της η Αμάλ, ενισχύει ακόμη περισσότερο τις απόψεις μας.

Το Κίνημα των Απόκληρων εργάστηκε σε συνθήκες πλήρους και γενικευμένης ιδεολογικής κρίσης των σιιτικών μαζών και προσπάθησε εν μέσω αυτής της κρίσης να κινητοποιήσει και ομογενοποιήσει πολιτικά τις μάζες αυτές.

Το Κίνημα λοιπόν, θέλοντας να αντιμετωπίσει αυτή την κρίση και τις επιπτώσεις του στις σιιτικές μάζες, κηρύσσει τον πόλεμο εναντίον της αλλοτρίωσης τους.

Ο Moussa Sadr δεν παρέβλεψε το γεγονός ότι η σιιτική ιδεολογία ήταν η κύρια ιδεολογία των κοινωνικών αγώνων και διεκδικήσεων σ' ολόκληρη την ιστορία του Ισλάμ. Προσπάθησε, λοιπόν, να εκσυγχρονίσει τις δομές και τις μεθόδους της, να αναπροσανατολίσει τους άξονες της στις συνθήκες του αγώνα του και να νομιμοποιήσει μέσω αυτής ολόκληρη την πολιτική δραστηριότητα του Κινήματος.

Είναι εμφανής η προσπάθεια του Moussa Sadr. να περάσει μέσα απ' το θρησκευτικό συμβολισμό τις κοινωνικές διεκδικήσεις της κοινότητας του να στηλιτεύσει την επιθετική στάση του Ισραήλ και να δημιουργήσει πρόβλημα στις ηγεσίες των "βέβηλων Πριγκίπων" της χώρας του και της περιοχής, γενικότερα. Επίσης, γνωρίζοντας πολύ καλά την εκτόνωση των παθών που προκαλεί η εσωτερίκευση του θείου και η συμμετοχή στα θρησκευτικά τελετουργικά τυπικά, διοχετεύει έξυπνα όλη την ενέργεια των πιστών στο δίαυλο της εξέγερσης και των κοινωνικών αγώνων. Δεν θα αργήσουν, όμως, ούτε οι στρατιωτικοί αγώνες για τη σιιτική κοινότητα και ο Moussa Sadr θα είναι ο πρώτος που θα τους εξαγγείλει και θα προτρέψει τους οπαδούς του κινήματος να τον ακολουθήσουν: «Εγώ ο ίδιος θα σας ζητήσω να φτιάξετε στρατόπεδα εκπαίδευσης στην κοιλάδα Μπεκάα και θάρθω να εκπαιδευθώ μαζί σας. θέλουμε να ετοιμάσουμε μια γενιά ικανή να κρατά στο ένα χέρι τ' όπλο και στ' άλλο το δρεπάνι» (Moussa Sadr 18-3-1974).

Από πολιτική άποψη, ο λόγος του Κινήματος των Απόκληρων έχει πολλά κοινά σημεία με το μαρξιστικό, γεγονός που εξηγείται από την ανάλυση που παραθέσαμε ανωτέρω, αλλά και από το ότι έπρεπε να ανταγωνιστεί τη μαρξιστική ιδεολογία που την εποχή εκείνη ασκούσε ιδιαίτερη γοητεία στους νέους, τους διανοουμένους αλλά και στις μάζες της περιοχής, για διαφορετικούς σε κάθε περίπτωση λόγους.

Επίσης, το Κίνημα εμφανίζει ανάγλυφα στο λόγο του αυτούς που θεωρεί κύριους πολιτικούς του αντιπάλους δηλ. τους "ανίκανους υπεύθυνους" τους "εκμεταλλευτές κυβερνήτες", τους "σύγχρονους δεσπότες" κ.τ.λ. Από κοινωνική

άποψη, το Κίνημα θεωρεί αντιπάλους του τους εκμεταλλευτές, τους προνομιούχους, τους εκπροσώπους των μονοπωλίων κ.τ.λ

Το αντίθετο ακριβώς συμβαίνει όταν το Κίνημα των Απόκληρων εκφράζεται για τους εθνικούς του εχθρούς. Εκεί τα πράγματα είναι σαφέστερα: ο εχθρός είναι το Ισραήλ και το Κίνημα δεν ξεχνά ποτέ να το αναφέρει όταν ασχολείται με το Ν. Λίβανο και τους Παλαιστίνιους.

Οι τρόποι δράσης του Κινήματος, ιδιαίτερα μετά το καλοκαίρι του 1973, εμφανίζονται να διαρθρώνονται σε δυο επίπεδα:

Της διακοινοτικής αντιπαράθεσης μέσα στο έδαφος του Λιβάνου των ετών της δεκαετίας του '70.

Της συνεργασίας του με την Παλαιστινιακή Αντίσταση. Ιδιαίτερα σ' αυτό το επίπεδο, το Κίνημα είχε αναπτύξει από νωρίς σημαντικές σχέσεις και συνεργασία σε διάφορες πτυχές πολιτικο-στρατιωτικής δράσης. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι η ΟΑΠ μετά το 1975 προσέφερε τις υπηρεσίες της στο Κίνημα και ιδιαίτερα στην Αμάλ, τη στρατιωτική του πτέρυγα δηλ, σε ό,τι αφορούσε στην παροχή στρατοπέδων εκπαίδευσης, ειδικών εκπαιδευτών στο αντάρτικο και οπλισμού. Εκείνη ακριβώς την εποχή, παρατηρείται η έναρξη κάποιου πολιτικο-θρησκευτικού δεσμού του Κινήματος του Moussa Sadr και της διευθυνόμενης από τον Χομείνι διογκούμενης αντίστασης των шиιτικών μαζών του Ιράν εναντίον του Σάχη. Μεταξύ 1975-1976 έχασαν τη ζωή τους στον εμφύλιο πόλεμο περί τους 20.000 σίιτες. Κατά την περίοδο της συριακής επέμβασης, τον Ιούνιο του 1976, η Αμάλ τάσσεται στο πλευρό της Δαμασκού και εναντίον των Παλαιστίνιων, θα απορούσαμε, ίσως, να μιλήσουμε για την ηλικία της ωριμότητας της έμπειρο-πόλεμης πλέον πολιτοφυλακής του Κινήματος. Η αλλαγή αυτή της στάσης του Moussa Sadr δεν αποκλείεται να βρίσκεται και στη ρίζα της "εξαφάνισης" του, όπως θα δούμε παρακάτω.

Λίγο πριν από την "εξαφάνιση" του, ο Ιμάμης Moussa Sadr φέρεται να καταγγέλλει τις παλαιστινιακές οργανώσεις: «Η Παλαιστινιακή Αντίσταση δεν είναι επανάσταση», έλεγε σ' ένα Μαρωνίτη πολιτικό κοντά στο χώρο των Φαλαγγιτών, «δεν αποδέχεται τη δια του μαρτυρίου ομολογία. Πρόκειται για μια στρατιωτική μηχανή που τρομοκρατεί τον αραβικό κόσμο. Ο Αραφάτ μέσω των όπλων προμηθεύεται χρήματα. Με τα χρήματα τροφοδοτεί τον Τύπο. Και μέσω του Τύπου μπορεί να βρει ένα "ευήκοον ουσ" στη διεθνή κοινή γνώμη. Η ΟΑΠ είναι ένα αποσταθεροποιητικό στοιχείο στο Νότο. Οι σίιτες ξεπέρασαν το σύμπλεγμα κατωτερότητας τους απέναντι στην Παλαιστινιακή Οργάνωση».

Το τέλος του ηγέτη αυτού του κινήματος, το οποίο αποτέλεσε την απαρχή όλων των μετέπειτα κλάδων του ισλαμιστικού κινήματος στο Λίβανο, λαμβάνει χώρα αυτήν ακριβώς την περίοδο και μας είναι άγνωστο, ο Moussa Sadr "εξαφανίζεται" στη Λιβύη το 1978, γεγονός που θα δημιουργήσει σημαντικές τριβές μεταξύ των шиιτών του Λιβάνου και του Καντάφι.

Οι δομές, όμως, και οι λόγοι της ύπαρξης του Κινήματος αποδεικνύονται ισχυρότεροι από το πρόσωπο του ηγέτη του. Μόλις η Ισλαμική Επανάσταση επικρατεί στο Ιράν, το Ανώτατο Συμβούλιο του Шиιτικού Ισλάμ αποστέλλει στην Τεχεράνη αντιπροσωπεία, της οποίας προΐσταται ο αντιπρόεδρος του Κινήματος, Muhammad Mehdi Chamssedine, απουσία, βέβαια, του Moussa Sadr. Η επόμενη κίνηση της

Τεχεράνης ήταν μάλλον αναμενόμενη: η Al- Daoua του Λιβάνου συγχωνεύεται με την Αμάλ και η τελευταία καθίσταται ο μοναδικός συνομιλητής της Τεχεράνης στο λιβανικό έδαφος. Εκπρόσωπος της στην Τεχεράνη έγινε τότε ο Cheikh Ibrahim al Amin. Τον Απρίλιο του 1980 εκλέγεται στο Συνέδριο της Βηρυτού η νέα διοίκηση της Αμάλ. Αποτελείται από 23 μέλη εκ των οποίων τα σημαντικότερα είναι: η Rahab al-Sadr, αδελφή του εξαφανισθέντος, ο Hussein Husseini, νομικός, καταγόμενος από οικογένεια προκρίτων της κοιλάδας Μπεκάα, ο Ναβιχ Βερί, νομικός και αυτός, ο Moustafa Tchamran (μελλοντικός Υπουργός Εθνικής Αμύνης του Ιράν) και ο προστατευόμενος του. Hussein Moussaoui. Οπωσδήποτε δεν πρέπει να παραλείψουμε να αναφέρουμε το ότι εξελέγη και ο εξαφανισθείς Moussa Sadr μαζί με τους δυο συντρόφους του που είχαν την ίδια τύχη μ' αυτόν.

Η χειρονομία, ουσιαστικά, ήταν συμβολική οι σύντροφοι του στην Αμάλ έστειλαν ένα σαφές μήνυμα στον Καντάφι, ότι συνεχίζουν στη γραμμή του Ιμάμη και ότι θα έχει κάθε λόγο να ανησυχεί για το κατά πόσο θα εξασφαλίσει την επιρροή του στην περιοχή. Και βέβαια, πρέπει να τονιστεί ότι ο Συνταγματάρχης της Τρίπολης γνώριζε πολύ καλά ότι αυτή η σύνθεση της διοίκησης της Αμάλ εξασφάλιζε το φιλοσυριακό της χαρακτήρα. Άλλωστε, η Δαμασκός ήθελε να έχει ένα αντίβαρο απέναντι στην επιρροή του Ιράκ επί των παλαιστινιακών οργανώσεων, γεγονός το οποίο ενισχυόταν από τις ανησυχίες της για τις αντιδράσεις των σουνιτικών ισλαμιστικών οργανώσεων, οι οποίες αμφισβητούσαν έντονα το δικαίωμα των Αλαουιτών στην εξουσία του συριακού κράτους.

Από το 1981, η οργάνωση αναλαμβάνει δράση στην περιοχή του Μπάαλμπεκ: στις 25 Μαρτίου ξεσπούν βίαιες συγκρούσεις στην πόλη με χρήση βαρέων όπλων πυροβολικού. Η Αμάλ, αφού αντιμετώπισε επιτυχώς την πολιτοφυλακή του τοπικού φιλοϊρακινού Μπάαθ προς πλήρη ικανοποίηση της Δαμασκός, αναδείχθηκε σε απόλυτο κύριο της περιοχής μέχρι, περίπου, τις μέρες μας.

Η διάσπαση της Αμάλ: Ο φιλοσυριακός και ο φιλοϊρακινός κλάδος

Nabih Berri: ο φιλοσυριακός κλάδος

Τα πράγματα στην Αμάλ ξεκαθάρισαν, μετά την ισραηλινή εισβολή στο Λίβανο της 2ας Ιουνίου 1982. Τότε επήλθε η διάσπαση της Αμάλ και η εμφάνιση μιας καθαρά φιλοϊρακινής πτέρυγας της.

Λέμε ότι τα πράγματα στην Αμάλ "ξεκαθάρισαν" διότι οι επιρροές που δεχόταν η οργάνωση ήταν πολλαπλές και είχαν αρχίσει από τη στιγμή σχεδόν της εμφάνισης της.

Πρώτη επιρροή που δέχτηκε η οργάνωση ήταν αυτή της Φατάχ, η οποία τερματίστηκε μετά τη συριακή επέμβαση του Ιουνίου του 1976. Αμέσως μετά ακολούθησε η επιρροή του Ιράν, η οποία εκφυλίστηκε απότομα την άνοιξη του 1980, λίγο μετά την έναρξη του ιρανο-ιρακινού πολέμου. Εκείνο όμως που έκανε τον πολιτικο-στρατιωτικό αυτό σχηματισμό να διακόψει απότομα τις σχέσεις του με το Ιράν ήταν ένα λάθος του υψηλόβαθμου αξιωματούχου (Hodjatoleslam) του Ιράν, του Sadegh Kaikhali, ο οποίος, σε μια του αποστολή στη Βηρυτό τον Απρίλιο του 1980 για να συναντήσει τους εκπροσώπους της Αμάλ, προσπάθησε να απαλλάξει το Συντ/ρχη Καντάφι από την κατηγορία της δολοφονίας του ηγέτη της οργάνωσης. Ο S. Kalkhali, βουλευτής της Qom και Πρόεδρος των Επαναστατικών Δικαστηρίων του Ιράν, δήλωσε

στους αδελφούς του της Αμάλ ότι ο Moussa Sadr «σκοτώθηκε από σιωνιστές στη Ρώμη».

Το γεγονός αυτό εξόργισε τρομερά τον Nabih Berri και τον Muhammad Mehdi Chamssedine οι οποίοι θεώρησαν ότι μ' αυτόν τον τρόπο το Ιράν προσπαθούσε να βρει ευκαιρία για την επανέναρχη διαλόγου με τη Λιβύη, ο οποίος και θα ενίσχυε ακόμη περισσότερο τις άριστες σχέσεις της Τεχεράνης με τον Καντάφι. Από τη στιγμή εκείνη η Αμάλ χωρίζεται σε δύο σκέλη: το ένα, το οποίο από το 1980 θα διευθύνεται από τον Nabih Berri και θα προσχωρήσει στη συριακή σφαίρα επιρροής, παραμένοντας σ' αυτήν μέχρι σήμερα και το δεύτερο, της ιρανικής σφαίρας επιρροής, η δημιουργία του οποίου θα αρχίσει έπειτα από δύο χρόνια, δηλαδή περίπου κατά την περίοδο που ακολούθησε την ισραηλινή εισβολή στο Λίβανο.

Ο ηγέτης του πρώτου κλάδου, ο Nabih Berri, προερχόταν από μια μικροαστική οικογένεια, καταγόμενη από το Tibnine του Νοτίου Λιβάνου. Ο ίδιος γεννήθηκε στο Freetown της Λιβερίας (Σιέρρα Λεόνε) το 1949. Από την εποχή που ήταν φοιτητής της Νομικής είχε προσχωρήσει στη Νεολαία του Μπάαθ και το 1963 έγινε πρόεδρος της Μπααθικής Ένωσης των Λιβανέζων Φοιτητών.

Υπήρξε πάντοτε φιλοσύριος, εκσυγχρονιστής, με ιδέες κάθε άλλο παρά ισλαμιστικού χαρακτήρα. Δυο χρόνια μετά την ανάληψη της εξουσίας της Αμάλ από τον Berri, η ανοδική της πορεία ξαναρχίζει και το γεγονός γίνεται ιδιαίτερα αισθητό το καλοκαίρι του 1983, όταν η Αμάλ αναλαμβάνει την ένοπλη αντίσταση εναντίον των ισραηλινών στρατευμάτων στο Ν Λίβανο, πράγμα που αποτελούσε και το βασικό λόγο δημιουργίας της πολιτοφυλακής αυτής. Μετά την απόσυρση της πολυεθνικής δύναμης, το διάστημα 1983-1984, οι διάφορες πολιτοφυλακές έμειναν αντιμέτωπες με τον τακτικό στρατό του Λιβάνου, τον οποίο και δεν παρέλειπαν να προκαλούν. Το Φεβρουάριο του 1984 ο Nabih Berri διατάζει όλους τους σίιτες στρατιώτες του τακτικού στρατού να λιποτακτήσουν μαζί με τα όπλα τους, πράγμα που έγινε. Η Αμάλ, ενισχυμένη με τους λιποτάκτες και μαζί με το PSP του Ουαλίντ Τζουμπλάντ, τον Frangie και τον Ρασίντ Καραμί το Φεβρουάριο του 1984, αποσπά από τον Πρόεδρο Αμίν Τζεμαγιέλ τον έλεγχο της Δυτικής Βηρυτού. Έκτοτε το λιβανικό κράτος δεν μπορεί να εξασφαλίσει την επιβίωση του χωρίς τη μεσολάβηση της Δαμασκού, η οποία έχε επιβάλει στη Βηρυτό την αναγνώριση της σιιτικής πολιτοφυλακής ως στρατιωτικής δύναμης. Η μορφή αυτή του μετώπου της λιβανικής αντιπολίτευσης αποτελούσε την ουσιαστικότερη αντίδραση εναντίον του Α. Τζεμαγιέλ και των επαφών του με το Ισραήλ. Το μέτωπο κατάφερε τότε να διευρύνει τις υπό τον έλεγχο του ζώνες, ενώ οι Αμερικανοί πεζοναύτες και η πολυεθνική δύναμη του ΟΗΕ εγκατέλειπαν ταχύτατα το Λίβανο. Εν τω μεταξύ, η αντίσταση κατά των Ισραηλινών στο Ν. Λίβανο ενισχυόταν αποτελούμενη από τη λιβανική Αριστερά σε πλήρη συμπαράταξη με τους ισλαμιστές. Το Ισραήλ, από την άλλη πλευρά, επιτάχυνε την αναδίπλωση του (Ιούνιος 1985) διατηρώντας τον έλεγχο του μόνο σε μια "ζώνη ασφαλείας" στα νότια, την οποία και επόπτευε μέχρι πρότινος σε συνεργασία με το στρατό του Ν. Λιβάνου και τώρα, πλέον, ευθέως με δικές του δυνάμεις. Υπ' αυτές τις συνθήκες ο Τζεμαγιέλ αναγκάστηκε να λύσει τις προηγούμενες δεσμεύσεις του απέναντι στο Τελ Αβίβ, να διαλύσει την ισχύ της συμφωνίας που είχε υπογράψει το 1983 με το Ισραήλ και να προχωρήσει σε σύνθεση κυβέρνησης εθνικής ενότητας υπό τον Ρασίντ Καραμί. Το Δεκέμβριο του 1985 μια τριμερής συμφωνία μεταξύ της Αμάλ, των Λιβανικών Δυνάμεων και του Σοσιαλιστικού Προοδευτικού Κόμματος του Τζουμπλάντ διάνοιξε κάποιες προοπτικές για σταθεροποίηση του πολιτεύματος, οι οποίες όμως γρήγορα διαψεύστηκαν. Οι

προσπάθειες της Δαμασκού να επιβάλει τη γνώμη της αποτυγχάνουν επίσης. Έτσι, ύστερα από μάταιη προσπάθεια για εξεύρεση ενός αντικαταστάτη του Προέδρου Τζεμαγιέλ του οποίου η θητεία είχε εν τω μεταξύ λήξει, το Σεπτέμβριο του 1988 ο Λίβανος βρέθηκε με δύο κυβερνήσεις: μία "χριστιανική" υπό το στρατηγό Αούν, Αρχηγό ΓΕΣ του Λιβάνου και μια "μουσουλμανική" υπό τον Σελίμ Χος ο οποίος διαδέχθηκε τον Ρασίντ Καράμι μετά τη δολοφονία του τελευταίου την 1η Ιουνίου 1987. Από τις 22 Μαρτίου 1987, οπότε εδραιώθηκε η συριακή παρουσία στη Δυτική Βηρυτό, μέχρι την προεδρία του Ελίας Χράουι η συριακή παρουσία είναι δεδομένη στο Λίβανο και η συριακή προστασία είναι και επίσημα κατοχυρωμένη, δεν ξέρουμε αν όντως πραγματοποιήθηκε το όνειρο του Nabih Beṛī να δώσει στην Αμάλ ένα σύγχρονο πρόσωπο και να καταφέρει να αναδιαπραγματευθεί το Εθνικό Σύμφωνο του 1943 με τους μαρωνίτες.

Η δημιουργία του φιλοϊρακικού κλάδου: Ισλαμική Αμάλ και Hezbollah.

Η περίοδος μετά το 1982 απέδειξε ότι το Ισραήλ δεν ήταν σε θέση να ελέγξει την εξουσία στο Λίβανο, εφόσον όλες οι προσπάθειες του προς ενίσχυση των Φαλαγγιτών και συγκεκριμένα των ηγετών τους, των αδελφών Μπεσίρ και Αμίν Τζεμαγιέλ, απέβησαν μάταιες. Συνέβαλε όμως στην ανάδειξη της Αμάλ του Nabih Beṛī και αποτέλεσε το ερέθισμα για την Τεχεράνη ώστε να προχωρήσει στη δημιουργία του "δικού" της κλάδου στα ερείπια της παλαιάς Αμάλ.

Η Τεχεράνη για κανένα λόγο δεν θα μπορούσε να δεχθεί την πρόταση εξουσίας στο Λίβανο, που προωθούσαν οι ΗΠΑ και υποστήριζε το Ισραήλ στο πρόσωπο του Αμίν Τζεμαγιέλ με τη μορφή κυβέρνησης "Εθνικής Σωτηρίας".

Μιας κυβέρνησης που, κατά την Τεχεράνη, είχε τα εξής απαραίτητα σημεία:

Έναν Πρόεδρο χριστιανό και γνωστό για τις άριστες σχέσεις του με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ,

Συμμετοχή των κομμουνιστών, και

Συμμετοχή φιλοϊρακινών στοιχείων.

Το σημαντικότερο όμως για την Τεχεράνη ήταν το γεγονός ότι η Αμαλ του Nabih Beṛī δεν αντέδρασε εξ αρχής, τουναντίον μάλιστα ο αρχηγός της ονομάστηκε Υπουργός Δικαιοσύνης σ' αυτήν την κυβέρνηση. Φυσικά, μετά την υπογραφή του λιβανο-ισραηλινού Συμφώνου Ειρήνης (17 Μαΐου 1983), ο Nabih Beṛī πέρασε στην αντίπερα όχθη, αργά όμως διότι ήδη είχε δώσει λαβή στον προστατευόμενο του Moustafa Tchamran, τον Hussein Moussaoui, ο οποίος, με την ιδιότητα του ως μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου της οργάνωσης και υποστηριζόμενος από τον Ibrahim al-Amin καταγγέλλει την "προδοσία" του Beṛī και εξαγγέλλει τον επαναπροσανατολισμό του κινήματος προς την αυστηρά ισλαμιστική κατεύθυνση.

Για να διαφοροποιηθεί εμφανώς από την "προδοτική" Αμάλ του Beṛī οργανώνει στο Μπάαλμπεκ στις 18 Ιουλίου 1981 μια "Μεγάλη Ημέρα για την Ιερουσαλήμ" σε συνεργασία με το φιλοχομεϊνικό δυναμικό της Αμαλ τους Pasdaran της Μπεκάα, και τους "Μουσουλμάνους Ουλεμάδες" (κεντρικός άξονας του μετέπειτα δημιουργηθέντος Hezbollah). Στη σύναξη αυτή το κεντρικό θέμα αναφερόταν

καθαρά και σαφώς στην "καταστροφή του Ισραήλ", τίτλος που οπωσδήποτε δεν προωθούσε την ειρήνη και τη συνεργασία στην περιοχή.

Η κατεύθυνση αυτή ήταν βέβαια σιιτικής έμπνευσης και τεχερανικής καθοδήγησης. Άλλωστε, από το Σεπτέμβριο του 1980 είχε εκδηλωθεί η επίθεση του Ιράκ εναντίον του Ιράν και η Τεχεράνη χρησιμοποιούσε διάφορους τρόπους για να πιέσει τη Συρία να λάβει θέση στη σύρραξη αυτή. Ο τρόπος που χρησιμοποιούσε τώρα με την προσπάθεια δημιουργίας φιλοϊρανικού ισλαμιστικού κινήματος στο έδαφος του Λιβάνου ήταν βέβαιο ότι θα ενοχλούσε τη Δαμασκό για έναν λόγο περισσότερο διότι κατέληγε, λόγω διάσπασης της Αμάλ, σε μείωση της συριακής δύναμης στο έδαφος του Λιβάνου. Το γεγονός αυτό επαληθεύεται από το ότι στις 8 Ιουνίου 1981, εκατόν τριάντα οκτώ βουλευτές του χομεϊνικού Κοινοβουλίου δήλωσαν την ανάγκη δημιουργίας ενός σώματος εθελοντών που θα δράσουν εναντίον του Ισραήλ, ως στοιχεία της διεθνούς ισλαμικής επανάστασης». Η πρόταση περιελάμβανε και ένα δεύτερο σκέλος: Το σώμα αυτό θα έπρεπε να βρίσκεται υπό την εποπτεία του Ανώτατου Συμβουλίου Αμύνης και του Σώματος των Φρουρών της Επανάστασης των, γνωστών μας ήδη, Pasdaran. Η Δαμασκός αντέδρασε αρχικά λανθασμένα, "παίζοντας", ουσιαστικά χωρίς να πρέπει, "το χαρτί της Τεχεράνης". Έτσι, η επίσημη διοίκηση της Αμάλ διαγράφει τον Moussaoui στις 19 Ιουλίου 1981. Στις 25 Αυγούστου 1981 δημιουργείται η Ισλαμική Αμάλ υπό την αρχηγία του Moussaoui. Ο στρατηγικός της στόχος συνίστατο:

Στην εγκατάσταση δικτύου της στο Jebel Amil του Ν. Λιβάνου και στα δυτικά προάστια της Βηρυτού, και

Στη δημιουργία ενός κόμματος του θεού (Hezbollah), το οποίο θα είχε τα εξής καθήκοντα:

Την πτώση του Αμίν Τζεμαγιέλ,

Την εκδίωξη των Ισραηλινών από το Νότο και της πολυεθνικής δυνάμεως από τη Βηρυτό, και

Την εγκαθίδρυση ισλαμικού καθεστώτος στο Λίβανο.

Η καμπή είναι κρίσιμη βρισκόμαστε στη στιγμή της γένεσης του Hezbollah. Τώρα πλέον το μήνυμα της Τεχεράνης ελήφθη από τη Δαμασκό. Ο Άσσαντ κατανόησε ότι η δυναμική που είχε δημιουργήσει το Camp David είχε καταλήξει στην απομόνωση της Συρίας στην περιοχή, λαμβανομένων υπόψη και των τεταμένων σχέσεων της με το Ιράν αλλά κυρίως με τη μεγαλύτερη αραβική δύναμη της περιοχής, το Ιράκ. Επιπλέον το Ισραήλ βρισκόταν με καλυμμένα τα νώτα και έτοιμο να ασχοληθεί με πλήρη ασφάλεια με το συρο-λιβανο-παλαιστινιακό μέτωπο. Ο Άσσαντ δεν άργησε μετά από αυτές τις εκτιμήσεις να πάρει μια απόφαση, η οποία, όσο κι αν φαινόταν ότι αύξανε την απομόνωση του προσωρινά, αργότερα θα αποδεικνυόταν σοφότερη. Επανασύνδεσε, λοιπόν, τις σχέσεις του με την Τεχεράνη καταγγέλλοντας το Ιράκ ως εισβολέα. Οι τότε εκτιμήσεις των διεθνών αναλυτών κατέκριναν την απόφαση της Δαμασκού, θεωρώντας ότι το μόνο που θα πετύχαινε ο Άσσαντ θα ήταν να εμπνεύσει φόβο στις πετρο-μοναρχίες του Κόλπου, οι οποίες ήταν και οι κύριες πηγές κεφαλαίων του αραβικού κόσμου.

Όμως, οι εκτιμήσεις του άρχοντα της Δαμασκού ήταν σωστές στα εξής ουσιαστικά σημεία:

Το Ιράκ ήταν ξεκάθαρα ο επιτιθέμενος από κάθε άποψη Διεθνούς Δικαίου,

Η Συρία δημιουργούσε την εντύπωση στον αραβο-μουσουλμανικό κόσμο ότι είχε συμπήξει ένα νέο ισχυρό "αντιιμπεριαλιστικό και αντισιωνιστικό" μέτωπο, και

Έπρεπε να ολοκληρώσει την πάταξη των Σύρων Αδελφών, άρα έπρεπε να εξασφαλίσει την ουδετερότητα της Τεχεράνης στην υπόθεση αυτή.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι σκέψεις του Άσσαντ ήταν ορθές. Σε ό,τι αφορούσε στη θέση της Συρίας απέναντι στο Ιράκ, κανένας δεν του προσήψε στο διπλωματικό επίπεδο το παραμικρό διότι ήταν εμφανές ποιός ήταν ο επιτιθέμενος από την άποψη του Διεθνούς Δικαίου. Όταν δε κατάφερε να τοποθετηθεί σταθερά ως μεσολαβητής μεταξύ των πετρομοναρχιών και του Ιράν, εξαλείφθηκαν και οι τελευταίοι κίνδυνοι απομόνωσης του προσφέροντας του πολλά στρατηγικό-διαπραγματευτικά πλεονεκτήματα. Όσο για την πάταξη των Σύρων Αδελφών, έπρεπε να πληρωθεί και κάποιο αντίτιμο στην Τεχεράνη. Για να αποκαλέσει ο Kalkhali τους Σύρους Αδελφούς «πράκτορες του Ισραήλ, της Αιγύπτου και της Ουάσιγκτον», χρειαζόταν κάποιο αντάλλαγμα. Του δόθηκε στο έδαφος του Λιβάνου, με τη δημιουργία του Hezbollah. Ειδικά σε ό,τι αφορούσε στις αποφάσεις του Άσσαντ στο θέμα του Hezbollah, εκτός από την τροπή που έλαβαν τα πράγματα στους κόλπους της λιβανικής αντίστασης λόγω της "εξαφάνισης" του Moussa Sadr στη Λιβύη, συνέβαλε σημαντικά και η ισραηλινή εισβολή στο Λίβανο, αποτέλεσμα της οποίας ήταν και η εκδίωξη των συριακών στρατευμάτων από τις περιοχές της Δ. Βηρυτού και της παραθαλάσσιας ζώνης που εκτείνεται από την πρωτεύουσα του Λιβάνου μέχρι τον ποταμό Zahraní, νότια της Σιδώνας. Οι συριακές εγκαταστάσεις εκτοξεύσεως ρουκετών της κοιλάδας Μπεκάα καταστράφηκαν τότε ολοσχερώς από την ισραηλινή αεροπορία. Ο Άσσαντ δεν μπορούσε, λοιπόν, παρά να ακολουθήσει την πολιτική της ισχυροποίησης του αντιστασιακού κινήματος στο Λίβανο, μια πολιτική που εκ των πραγμάτων λειτουργούσε μακροπρόθεσμα υπέρ της ισχυρότερης Συρίας.

Η οργάνωση είναι δομημένη σε ένα σχήμα ηλιοκεντρικό και όχι πυραμιδικό, όπως όλες σχεδόν οι ιεραρχικά διαρθρωμένες οργανώσεις στον κόσμο, είτε λειτουργούν στο φως είτε στο σκοτάδι. Είδαμε και πιο πάνω, μιλώντας για τη μορφή που έδωσε ο Ostad Naouab την οργάνωση των Φενταγίν, ότι η σιιτική αντίληψη έδινε μεγάλη σημασία στην αρχή της *iltiqat*, γεγονός που οδηγούσε στην εφαρμογή διοικητικών δομών που δεν επέτρεπαν την "προβολή του ενός μεταξύ ίσων".

Έτσι, στην περίπτωση του Hezbollah έχουμε ένα κεντρικό maktab (πυρήνα) και γύρω του άλλα μικρότερα. Γύρω από το καθένα από αυτά τα μικρότερα maktab υπάρχουν οι δορυφόροι τους κ.ο.κ. Η όλη οργάνωση του Hezbollah είναι απολύτως άγνωστη και μυστική όχι μόνο λόγω της φύσεώς της, αλλά και λόγω της σχετικής σιιτικής παραδόσεως. Η σύνθεση του ανώτατου διοικητικού οργάνου του Hezbollah του Ανώτατου Συμβουλίου, είναι σχεδόν άγνωστη, όπως επίσης άγνωστη είναι και η μέθοδος λήψης των αποφάσεων.

Είναι γνωστό επίσης ότι πνευματικός ηγέτης του Hezbollah είναι ο Cheikh Muhammad Hussein Fadlallah. Το 1986, επ' ευκαιρία ενός ταξιδιού του στο Ιράν, αναγνωρίζει στο πρόσωπο του Μεγάλου Ιμάμη Χομείνι ένα "πρότυπο προς μίμηση" (*marja al-taqlid*) δηλαδή ικανό να προβαίνει σε κρίσεις για την εφαρμογή του Νόμου χωρίς να χρειάζεται να αναφέρεται σε άλλους Αγιατολλάχ. Εν τω μεταξύ

ανέπτυξε και το δικό του κοινό μεταξύ των νέων και του φτωχού λαού, περνώντας μια "κοινωνική" ιδεολογία "υπεράσπισης των καταπιεσμένων". Η θέση του για τη χρήση βίας φαίνεται καθαρά στο παρακάτω εδάφιο: «Πιστεύω ότι η χρήση βίας προσομοιάζει σε μια χειρουργική επέμβαση στην οποία ο γιατρός ποτέ δεν καταφεύγει, εάν προηγουμένως δεν έχει εξαντλήσει όλα τα άλλα μέσα. Όλοι μας έχουμε ανάγκη από την άμυνα. Εάν κάποιος υποχρεούται να χρησιμοποιήσει βίαια μέσα είναι καθήκον του να το κάνει».

Απ' ό,τι προκύπτει καθίσταται εμφανές ότι το Hezbollah αποτελεί την κατεξοχήν φιλοϊρανική πτέρυγα του σιιτικού ισλαμιστικού κινήματος στο Λίβανο. Μάλιστα, ο Nabih Berri φθάνει να πει ότι ο Ali Akbar Mohtashemi, ο οποίος ήταν πρέσβης του Ιράν στη Δαμασκό πριν γίνει Υπουργός Εσωτερικών στην κυβέρνηση Moussaoui της Τεχεράνης, ήταν ο στρατιωτικός διοικητής των επιχειρήσεων του Hezbollah. Ο Ali Akbar Mohtashemi, ο οποίος έχαιρε του προνομίου να δύναται να συναντά αυτοπροσώπως τον Χομεϊνί, διηύθυνε τις επιχειρήσεις του Hezbollah στο Λίβανο, τη Συρία και την Ιορδανία. Στη διάρκεια του έτους 1983, χιλιάδες τόνοι όπλων, προπαγανδιστικού υλικού και εμπορευμάτων πέρασαν από την Τεχεράνη μέσω Τουρκίας με μια βουλγαρική εταιρεία μεταφορών, στη Δαμασκό. Ο προϋπολογισμός της Ιρανικής Πρεσβείας στη Δαμασκό ξεπέρασε τη χρονιά εκείνη τα \$400 εκατ. χωρίς να ληφθεί υπόψη το ποσό που ήταν απαραίτητο για τη συντήρηση των Φρουρών της Επανάστασης που βρίσκονταν στο έδαφος του Λιβάνου και της Συρίας. Η δραστηριότητα όμως του Mohtashemi, ο οποίος αφού άρχισε μυστικές επαφές με τους σουνίτες ισλαμιστές του Said Cha'aban προχώρησε σε ανοιχτές επαφές με τους Σύρους Αδελφούς προς τα τέλη του 1983, ενόχλησε τον Άσσαντ και με μια προειδοποιητική κίνηση που στοίχισε στον Πρέσβη όλα τα δάχτυλα του δεξιού του χεριού απαλλάχθηκε της παρουσίας του από τη Δαμασκό.

Από άποψη γεωγραφικής χωροθέτησης τώρα, πρέπει να πούμε ότι το Hezbollah έχει τριγωνική διάρθρωση στο γεωγραφικό χώρο του Λιβάνου. Η πρώτη κορυφή του τριγώνου και αρχαιότερη στρατιωτική της βάση βρίσκεται στην περιοχή του Μπάαλμπεκ. Όπως μας βεβαιώνει η έγκυρη καθημερινή εφημερίδα της Βηρυτού "An Nahar", στην περιοχή υπήρχαν περίπου 5.000 ένοπλοι άνδρες της οργάνωσης το Δεκέμβριο του 1984.

Στην ίδια την πόλη της Μπάαλμπεκ υπάρχει νοσοκομείο και δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στους αποκλήρους της περιοχής, από γιατρούς της οργάνωσης, φυσικά χάρη στην οικονομική στήριξη της Τεχεράνης. Υπάρχει επίσης και ένα "Ίδρυμα Μαρτύρων της Ισλαμικής Αντίστασης", το οποίο χορηγεί διατροφές στις οικογένειες τους και υποτροφίες στα παιδιά τους.

Η δεύτερη κορυφή του τριγώνου είναι αυτή του νότιου τμήματος της χώρας. Εκεί το Hezbollah ενσαρκώνει την "ισλαμική αντίσταση". Επίσης έχει δημιουργήσει στο Siddikin, μέσα στη φωτιά του πολέμου, στην καρδιά της πλέον κρίσιμης ζώνης του Ν. Λιβάνου, ένα σεμινάριο θεολογίας για την εκπαίδευση σείχηδων με ταχείς ρυθμούς, γεγονός που, όμως, ενοχλεί όχι μόνον την παλαιά φρουρά των σιιτών κληρικών αλλά και μεγάλη μερίδα των πιστών. Η τρίτη κορυφή του τριγώνου είναι τα σιιτικά προάστια της Βηρυτού με πληθυσμό περί τους 600.000 σίτες, κυρίως πρόσφυγες από τον σφυροκοπούμενο Νότο.

Άλλες σουνιτικές ισλαμιστικές οργανώσεις -του νεφελώματος όμως του Hezbollah - που μπορούν επίσης να αναφερθούν είναι η Jama'a Islamiyia της Σιδώνας και το "Κίνημα της Ισλαμικής Ενοποίησης-Tawhid.

Η Jama'a Islamiyia της Σιδώνας πρόσκειται ταυτοχρόνως στα ισλαμιστικά παλαιστινιακά κινήματα και προς το Hezbollah του Λιβάνου. Στη διοίκηση του θα βρούμε τα γνωστά μας πρόσωπα των σουνιτών σεΐχηδων που στελέχωναν το Ανώτατο Συμβούλιο του Hezbollah και τον ηγέτη της "Σύναξης των Μουσουλμάνων Ουλεμάδων" (Βηρυτός-Σιδώνα) σουνίτη Cheih Maher Hammoud, γνωστό για τις "ενωτικές" τάσεις του μεταξύ σουνιτικού και σιιτικού ισλαμιστικού κινήματος και ευνοϊκώς διακείμενο προς την Ισλαμική Επανάσταση του Ιράν.

Το "Κίνημα της Ισλαμικής Ενοποίησης-Tawhid εντοπίζεται στο Β. Λίβανο, κυρίως στην Τρίπολη. Δημιουργήθηκε το 1982 και χαρακτηρίζεται από εχθρότητα προς τη Συρία και αμέριστη υποστήριξη της προς το Κίνημα των Σύρων Αδελφών Μουσουλμάνων.

Οι οργανώσεις που το αποτελούν, εκτός από την Djoundallah, είναι οι εξής:

Η Οργάνωση Λαϊκή Αντίσταση με τους Khalil Akavi και Bilal Matar,

Το Κίνημα του Αραβικού Λιβάνου με τον δολοφονηθέντα Ismat Murad και τον Abou Samir Allouch και

Οι σουνίτες της συνοικίας Tabana

Το "πολιτικό" τους μανιφέστο συνοψίζεται στα εξής σημεία:

Ο λαός έχει πλέον αντιληφθεί ότι μόνο το Ισλάμ είναι η λύση,

Το Ισλάμ είναι η τελευταία θεία Αποστολή και επιλύει όλα τα προβλήματα, και

Το Ισλάμ δεν δέχεται τον πλουραλισμό αλλά απελευθερώνει τον άνθρωπο.

Το Κίνημα Tawhid, αφού προσεταιρίστηκε τη φιλοαραφατική πτέρυγα της ΟΑΠ στην περίοδο 1982-1983, προσχώρησε, τελικά, στο χομείνικό στρατόπεδο, συμμετέχοντας μάλιστα και στη Διάσκεψη των Κινήματων της Ισλαμικής Απελευθέρωσης και του Hezbollah, η οποία διεξήχθη στην Τεχεράνη το Δεκέμβριο του 1987.

7. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄: ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟ ΣΕ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗ ΛΕΚΑΝΗ ΤΗΣ ΛΕΒΑΝΤΙΝΗΣ.

Από τις μέχρι σήμερα εξελίξεις η “αραβική άνοιξη” δίνει την εντύπωση ότι ασθμαίνει και ότι έχει απολέσει τον αρχικό δυναμισμό της και η διαδικασία μετάβασης σε μια φιλελεύθερη αλλά όχι πλήρως δημοκρατική κοινωνία θα είναι μακρά, με οπισθοδρομήσεις και αντιφάσεις.

Η πρώτη αντίφαση συνίσταται στον ρόλο του στρατού. Στην Αίγυπτο είναι βέβαιο ότι ο στρατός δεν επιθυμούσε την άμεση ή έμμεση διατήρηση της δυναστείας Μουμπάρακ αλλά ήθελε να εξασφαλίσει τον κομβικό του ρόλο στην πορεία της χώρας ως εγγυητή όχι μόνο των πολιτικών πραγμάτων αλλά και της οικονομικής ζωής όπου το στράτευμα διατηρεί σημαντικά συμφέροντα. Από την άλλη πλευρά, η στρατιωτική ελίτ δεν επιθυμεί την ενεργό συμμετοχή της στην καθημερινή διακυβέρνηση. Για να συμβεί αυτό πρέπει να αναζητήσει συμμάχους στις πολιτικές δυνάμεις. Από αυτές μόνο οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι αποτελούν ισχυρή δύναμη με πολιτικό λόγο και στρατηγική. Οι νεολαιίστικες πρωτοβουλίες της πλατείας Ταχρίρ δεν θεωρούνται ισχυρός πολιτικός πόλος. Κατά συνέπεια, ο στρατός είναι αναγκασμένος να διατηρεί μια “λυκοσυμμαχία” με τους Αδελφούς.

Η δεύτερη αντίφαση βρίσκεται στην οικονομία. Η αποδόμηση των σωμάτων ασφαλείας και του πατερναλιστικού κράτους θα αφήσει χωρίς εισόδημα εκατομμύρια Αιγυπτίους οξύνοντας τις κοινωνικές ανισότητες και δημιουργώντας συνθήκες για νέες εξεγέρσεις. Η άμεση οικονομική συνδρομή από τη Σαουδική Αραβία προς την Αίγυπτο και η υπόσχεση των G20 για ένα Σχέδιο Μάρσαλ στις υπό μετάβαση χώρες δείχνουν πόσο πραγματικοί είναι αυτοί οι φόβοι.

Η τρίτη αντίφαση αφορά στη Συρία, όπου οι πολιτικοκοινωνικές ελίτ είναι άμεσα και άρρηκτα συνδεδεμένες με μια εθνοθησκευτική ομάδα ή συμμαχία φυλών. Ακόμη και αν ένα μέρος της ελίτ επιθυμεί κάποιο βαθμό μεταρρύθμισης του καθεστώτος, αυτό το αμάλγαμα πατερναλιστικού κράτους και εθνοθησκευτικής διαίρεσης όχι μόνο αποτελεί τροχοπέδη για οποιαδήποτε μεταρρυθμιστική πρωτοβουλία αλλά οδήγησε σε βάρβαρη αιματοχυσία.

Η τέταρτη αντίφαση δημιουργείται από τη στάση των περιφερειακών και παγκόσμιων δυνάμεων. Αυτές δίνουν αντιφατικά σήματα με την πολιτική τους απέναντι στη Συρία. Η κεντρική γεωπολιτική θέση της τελευταίας και η ανησυχία του Ισραήλ για την μετα-Άσαντ κατάσταση αποθαρρύνουν οποιαδήποτε διάθεση για διεθνή παρέμβαση κατά του συριακού καθεστώτος. Η δεινή οικονομική θέση των ΗΠΑ και της Ε.Ε. δημιουργούν εσωστρέφεια αφήνοντας χώρο δράσης σε παίκτες όπως η Τουρκία, η Σαουδική Αραβία και το Ιράν, με διαφορετικές και συγκρουόμενες στρατηγικές.

Απέναντι σε όλα αυτά, η στάση της Αθήνας στην υπόθεση του στολίσκου αλληλεγγύης προς τη Γάζα θα πρέπει να αναλυθεί με βάση τρία στοιχεία.

Το πρώτο στοιχείο είναι ότι το Ισραήλ είχε καταφέρει από νωρίς να δημιουργήσει ένα διπλωματικό κλίμα εναντίον της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας, τόσο στις ΗΠΑ όσο και στον ΟΗΕ, με αποτέλεσμα και την σχετική απόφαση του Κουαρτέτου. Αυτή την απόφαση θα πρέπει να τη δούμε σε συνάρτηση όχι μόνο με τις πιέσεις του Ισραήλ αλλά και με την αστάθεια που έχει προκύψει λόγω της

“αραβικής άνοιξης”. Σε καμία περίπτωση δεν θα ήθελε ο διεθνής παράγοντας να βρεθούν οι διαδηλωτές που ακόμη διαμαρτύρονται στους δρόμους αρκετών αραβικών πόλεων να διαδηλώνουν και για θανάτους ακτιβιστών από Ισραηλινούς.

Το δεύτερο στοιχείο είναι ότι η ελληνική κυβέρνηση έχει βάλει όλα τα στοιχήματα της πολιτικής της επιβίωσης περισσότερο στον εξωτερικό παρά στην εσωτερική πολιτική και κοινωνική νομιμοποίηση. Για αυτόν τον λόγο δεν μπορεί να αντέξει την πίεση από τις ΗΠΑ και τις μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες. Στο ίδιο πλαίσιο, η Ελλάδα εκτιμάται ότι αναμένει την υποστήριξη του Ισραήλ ή του αμερικανο-εβραϊκού λόμπι σε μεγάλα οικονομικά fora. Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε με ακρίβεια εάν αυτή η υποστήριξη έχει ήδη υλοποιηθεί αλλά εκ του αποτελέσματος πάντως δεν φαίνεται να προσέφερε μεγάλη ελάφρυνση στους επαχθείς όρους των αλληπάλληλων δανείων και μνημονίων.

Το τρίτο στοιχείο είναι οι προσδοκίες της Αθήνας για στενότερες ελληνο-ισραηλινές σχέσεις στον οικονομικό τομέα. Εκτός από την αύξηση του τουριστικού ρεύματος από το Ισραήλ, το οποίο θα πρέπει να αποκτήσει μονιμότερα χαρακτηριστικά, δεν έχουν φανεί απτές κινήσεις επενδύσεων ή μεταφοράς τεχνολογίας από την ισχυρή ισραηλινή οικονομία (επιτυγχάνει σε καιρούς κρίσης ρυθμούς ανάπτυξης 1,9%). Επιπλέον, το σενάριο δημιουργίας αγωγού φυσικού αερίου από τα βυθοτεμάχια του Ισραήλ, μέσω Κύπρου στην Ελλάδα και συνέχεια στην Ευρώπη θα προσδώσει σε Ελλάδα και Κύπρο ενεργειακό ρόλο αναβαθμίζοντας την γεωστρατηγική τους θέση.

Γενικά, αν δεν επαληθευτούν οι όποιες προσδοκίες της, η Ελλάδα, με τη στάση της στο θέμα του στολίσκου, θα έχει απολέσει χωρίς αντίτιμο ένα σημαντικό ηθικό πλεονέκτημα που διαθέτει στην Ανατολική Μεσόγειο. Αν και δεν προβλέπεται επιδείνωση των σχέσεων με τις αραβικές κυβερνήσεις στο άμεσο μέλλον, καθώς αυτές δεν ενδιαφέρονται για τον στολίσκο, η Αθήνα κινδυνεύει να χάσει την ικανότητα να εμφανίζεται ως φερέγγυος συνομιλήτης.

Η πολιτική της Ελλάδας στην περιοχή δεν είναι δυνατόν να αποτελεί αντίδραση στις επιλογές τρίτων δυνάμεων, δεν χρειάζεται να περιμένουμε να έχει κακές σχέσεις η Τουρκία με οποιαδήποτε χώρα για να καλλιεργήσουμε τις σχέσεις μας μαζί της. Θα έπρεπε να μας είχαν γίνει μαθήματα τα προηγούμενα των σχέσεων με τη Συρία και το Ιράν. Η Ελλάδα με τη σιδερένια μπάλα του χρέους και της ύφεσης στο πόδι ακολουθεί για άλλη μια φορά μονοδιάστατη πολιτική εναγκαλιζόμενη την πιο συντηρητική και αδιάλλακτη ισραηλινή κυβέρνηση μετά το 1993. Αν αυτή η επιλογή φέρει σημαντικές επενδύσεις, πραγματική μεταφορά τεχνολογίας και επιρροή στα διεθνή οικονομικά κέντρα της Ουάσινγκτον και της Νέας Υόρκης, τότε το όφελος ίσως καλύπτει το κόστος. Αν όχι, τότε χωρίς περιφερειακά ερείσματα η ελληνική πολιτική θα έχει κάνει ένα άλμα στο κενό.

Έχοντας τα ανωτέρω υπόψη, στρατηγικός στόχος της Ελλάδας στη Μέση Ανατολή, όπως ήδη τονίσθηκε, πρέπει να είναι η προώθηση της ειρηνευτικής διαδικασίας και η εμπέδωση της ειρήνης. Η Ελλάδα πρέπει να εκμεταλλευτεί τη σχέση της με τις Αραβικές χώρες της περιοχής για να προωθήσει την ειρηνευτική διαδικασία με μια ενεργή πολιτική διαμεσολάβησης προς την Παλαιστινιακή οργάνωση (PLO) και το Ισραήλ.

Ο άξονας Ελλάδα-Κύπρου-Ισραήλ οφείλει να ολοκληρωθεί στο ενεργειακό και αμυντικό επίπεδο, επισημαίνει ο καθηγητής Οικονομικής Γεωγραφίας & Γεωπολιτικής, Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Ιωάννης Θ. Μάζης. Ο ακαδημαϊκός προτρέπει την Κυπριακή Δημοκρατία, κινουμένη με διπλωματική ευφυΐα, να εκχωρήσει προς εκμετάλλευση τα νοτιοδυτικά βυθοτεμάχια της κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης στη Ρωσία και τη Γαλλία, ώστε να ισχυροποιήσει τη θέση της, διασφαλίζοντας ισχυρούς συμμάχους έναντι των τουρκικών «ονειρώξεων».

Η Κυπριακή Δημοκρατία²³ είχε την τύχη να έχει, τους κατάλληλους πολιτικούς την κατάλληλη ώρα με τόλμη και πατριωτισμό, που έδωσαν βάρος στην υπόθεση των κυπριακών υδρογονανθράκων και θάρρος να κηρύξουν την ΑΟΖ της Κύπρου χαράσσοντας τα σχετικά βυθοτεμάχια. Την ευφυΐα να συνεργαστεί με το Ισραήλ και με το αμερικανο-ισραηλινό επιχειρηματικό consortium Noble-Delek.

Το ερώτημα που τίθεται είναι αν διαθέτει η Ελλάδα ανάλογες πολιτικές προσωπικότητες αλλά και στρατηγική. Εάν η απάντηση είναι «ναι» τότε η Ελλάδα θα κηρύξει εντός του έτους την ΑΟΖ της και θα συνεργασθεί με ανάλογους επιχειρηματικούς εταίρους ή και τους ίδιους με αυτούς της Κυπριακής Δημοκρατίας. Εάν η απάντηση είναι «όχι» τότε «ουαί τοις ηττημένοις».

Υπάρχει μεγάλη μεταβλητότητα στις διεθνείς συμμαχίες. Αυτό παρατηρούμε και στις σχέσεις Τουρκίας - Ισραήλ και Ελλάδας - Ισραήλ. Ο άξονας Ελλάδα-Κύπρου-Ισραήλ οφείλει να ολοκληρωθεί στο ενεργειακό και αμυντικό επίπεδο, όπως και στο επίπεδο παροχής σταθερότητας και ασφαλείας στην ευρύτερη λεκάνη της Μεσογείου. Η ευρωπαϊκή και νατοϊκή συνάμα διάσταση της Ελλάδας, η ευρωπαϊκή διάσταση της Κύπρου και η διεθνούς επιρροής διάσταση του Ισραήλ, αποτελούν τις καλύτερες εγγυήσεις ασφάλειας και αξιοπιστίας σε μια περιοχή που συγκλονίζεται από την αστάθεια της εκραγείσης «Αραβικής Άνοιξης», η οποία μετεξελίσσεται σε «ισλαμικό φθινόπωρο» και φοβούμαι ότι βαίνει ολοταχώς για ένα «ισλαμιστικό χειμώνα». Παρατηρώντας τις τουρκικές διεκδικήσεις σε επίπεδο ΑΟΖ, όπως αυτές έχουν χαρτογραφηθεί από την Άγκυρα, αντιλαμβανόμαστε ότι η Κυπριακή Δημοκρατία κινουμένη με διπλωματική ευφυΐα οφείλει να εκχωρήσει προς εκμετάλλευση τα νοτιοδυτικά βυθοτεμάχια της δικής της, επισήμου, ΑΟΖ (εις την έκταση όπου αυτά συμπίπτουν με τις τουρκικές διεκδικήσεις), εις τη Ρωσία και τη Γαλλία ώστε να ισχυροποιήσει τη θέση της, διασφαλίζοντας ισχυρούς συμμάχους έναντι των τουρκικών «ονειρώξεων».

Τα γεγονότα μεταξύ Τουρκίας-Ισραήλ συνδέονται άμεσα και με το θέμα των γεωτρήσεων στην περιοχή Λεβιάθαν για εξόρυξη φυσικού αερίου από την Κύπρο και το Ισραήλ. Η Τουρκία έχει εκφράσει ξεκάθαρα τη δυσαρέσκειά της, προχωρώντας, μάλιστα, και σε απειλές.

Επίσης χρειάζεται οικονομική και γεωστρατηγική επιχειρηματολογία και αντίστοιχη πράξη. Και βαθύτατη αντίληψη ότι η γεωγραφία απαιτεί σταθερό και συμπαγή ελλαδο-κυπριακό άξονα, δηλαδή συνειδητό άξονα του ελληνισμού της νοτιοανατολικής Μεσογείου, ώστε ο τρίτος σύμμαχος στην περιοχή, το Ισραήλ, να

²³ Ιωάννης Μάζης: Ο άξονας Ελλάδα-Κύπρου-Ισραήλ να ολοκληρωθεί στο αμυντικό επίπεδο <http://thesecretrealtruth.blogspot.com/2012/03/blog-post>

είναι σε θέση να επιβιώσει, να ευημερήσει με ασφάλεια και να ανταποδώσει για τούτο τις οφειλές του στη συμμαχία.

Κράτη, όπως η χώρα μας, όπου σοβαρές συνιστώσες της εθνικής ισχύος τους, είναι σχεδόν δεδομένες και σταθερές, όπως για παράδειγμα η Γεωγραφική θέση και μέγεθος, το μέγεθος του πληθυσμού και οι Φυσικοί Πόροι, είναι αναγκασμένα, να αξιοποιούν κατά το μέγιστο δυνατό τις μεταβλητές συνιστώσες της Εθνικής Ισχύος, αν θέλουν να είναι σεβαστά στο περιοχικό, αλλά και παγκόσμιο, απειλητικό περιβάλλον. Με έμφαση στην Παιδεία στο σύνολό της και στην Διοίκηση που είναι οι προϋποθέσεις για την βελτίωση της Οικονομίας, της Διπλωματίας και της Στρατιωτικής ισχύος, μπορεί η συνολική Εθνική Ισχύς, αρκετά σύντομα να βελτιωθεί στο σύνολό της.

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το Μεσανατολικό είναι κορυφαίο διεθνές πρόβλημα της εποχής μας. Πηγή συνεχών διενέξεων και τοπικών συγκρούσεων, πίσω από τις οποίες είναι εμφανής η αναμέτρηση των μεγάλων Δυνάμεων του Ανατολικού και του Δυτικού κόσμου, με τα αντίστοιχα κοινωνικο-οικονομικά τους συστήματα. Από δίπλα τα συμφέροντα του υπερεθνικού κεφαλαίου, σε συνδυασμό με απόηχους και αναβιώσεις θεοκρατικών κινημάτων, όπου ο φανατισμός και ο ρομαντισμός βαδίζουν χέρι-χέρι με την πιο αδίστακτη πολιτική των τετελεσμένων γεγονότων, με απώτερους στόχους που για ορισμένα μυαλά φτάνουν μέχρις ενός φυλετικού ιμπεριαλισμού σε παγκόσμια κλίμακα. Είναι υπόθεση που αφορά την Ελλάδα, όχι μόνο έμμεσα, όπως όλο τον κόσμο, αλλά και άμεσα. Κι αυτό γιατί, πέρα από το γεγονός ότι η Ελλάδα βρίσκεται στις παρυφές της εκρηκτικής νοτιανατολικής λεκάνης της Μεσογείου και φιλοξενεί στο έδαφός της στρατιωτικές βάσεις ξένης Δυνάμεως, που στόχο έχουν κυρίως το Μεσανατολικό μέτωπο, υπάρχει και το Κυπριακό. Που προκλήθηκε και θα υπάρχει σε οξύτητα όσο χρόνο θα παραμείνει άλυτο το Μεσανατολικό.

Το Μεσανατολικό πρόβλημα είναι Παλαιστινιακό. Λύση δεν θα υπάρξει αν δεν είναι Παλαιστινιακή.

Το Ισραήλ για μία ακόμη φορά πληρώνει με πολύ αίμα τη βίαιη αντίδραση των Παλαιστίνιων και των τρομοκρατικών οργανώσεων Χαμάς και Χεσμπολάχ, δημιουργώντας αβεβαιότητα για το μέλλον της περιοχής. Κατά κύρια άποψη στην περιοχή των «διεκδικουμένων» από τους Παλαιστίνιους, οι ελπίδες για μια καλύτερη ζωή εξαρτώνται άμεσα από την λύση κοινής αποδοχής που μπορεί να βρεθεί. Επίσης, και από την ενεργοποίηση ενός μόνιμου συστήματος διασφάλισης της ειρήνης και εύρεσης εργασίας του τοπικού πληθυσμού αλλά και από τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις. Παρά την οικονομική και τεχνολογική του ευρωστία, και παρά τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει στην ευρύτερη περιοχή, το Ισραήλ είναι δέσμιο των εσωτερικών του εξελίξεων.

Η Μέση Ανατολή είναι προέκταση της Ν.Α. λεκάνης της Μεσογείου, και το αντίστροφο. Μια περιοχή, στην οποίας τον πολιτισμό και την ανάπτυξη, η Ελλάδα συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στο παρελθόν. Άρα, δεν μπορούμε να μείνουμε, παθητικοί θεατές των εξελίξεων. Πρέπει η Ελλάδα να δραστηριοποιηθεί και να βελτιώσει τις σχέσεις με τις αραβικές χώρες της περιοχής, να συσφίξει τις σχέσεις της με το Ισραήλ παράλληλα και προγραμματισμένα. Κάτι τέτοιο δεν μπορεί βέβαια να γίνει από μια μέρα στην άλλη, διότι για την πραγμάτωση του στόχου αυτού απαιτείται μακροπρόθεσμη στρατηγική. Πρέπει να ισχυροποιήσει το ρόλο της στη περιοχή, να διαφωτίζει συνεχώς τη κοινή γνώμη, σε συνεργασία με τον απόδημο ελληνισμό, ιδίως των ΗΠΑ, για τις παράλογες απαιτήσεις των γειτόνων μας, πέρα από κάθε έννοια δικαίου.

Τέλος, πρέπει η Ελλάδα να συμμετέχει ενεργά, να κάνει την παρουσία της αισθητή στη διεθνή σκηνή, στα θέματα που αφορούν τα προβλήματα στη Μέση Ανατολή, να θέτει προβληματισμούς, να προτείνει λύσεις στους διάφορους διεθνείς οργανισμούς με βάση την ισονομία, τη δημοκρατία, το διεθνές δίκαιο.

Η Ελλάδα ουδέποτε υπήρξε μεγάλη και ισχυρή στρατιωτική ή οικονομική δύναμη. Η επιβίωσή της διαμέσου των αιώνων οφείλεται σε δύο λόγους: Πρώτον,

στην υψηλή κατά κεφαλήν καλλιέργεια και όχι στο υψηλό κατά κεφαλή εισόδημα και δεύτερον, στο ότι εκμεταλλεύοταν τη γεωπολιτική της μοναδικότητα, προωθώντας την πολιτική της μέσω της εξωστρεφούς τακτικής, της οικουμενικής πολιτιστικής της απήχησης και των κατάλληλων συμμαχιών. Ειδικότερα στη σημερινή συγκυρία, όπου το γεωπολιτικό τοπίο της περιοχής έχει μεταβληθεί από τη δυναμική της τουρκο-ισραηλινής διένεξης, η Ελλάδα πρέπει να εκμεταλλευτεί αυτή τη συγκυρία και να αναπτύξει τις σχέσεις της, με ένα ισχυρό σύμμαχο όπως το Τελ Αβίβ.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση τα ελληνικά συμφέροντα έχουν να κάνουν με:

Τη διατήρηση και ανάπτυξη των ήδη φιλικών σχέσεων με όλες ανεξαίρετα τις χώρες της περιοχής.

Τη βελτίωση της οικονομικής, εμπορικής και οποιασδήποτε άλλης μορφής συνεργασίας με ολόκληρη την περιοχή.

Την ανάδειξη της Ελλάδος και της Κύπρου ως τον συνδετικό κρίκο μεταξύ Ε.Ε. και Μ. Ανατολής.

Τον περιορισμό της τουρκικής επιρροής και ιδιαίτερα η διατήρηση συνθηκών που να την υποχρεώνουν να δεσμεύει σημαντικές πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές δυνάμεις προς αυτή την κατεύθυνση.

Για την επίτευξη των πιο πάνω η Ελλάδα θα πρέπει να κάνει έξυπνη χρήση των ιστορικά καλών σχέσεων της με τον αραβικό κόσμο, την ειδική σχέση της με την Κύπρο και τα γεωγραφικά και άλλα πλεονεκτήματα που έχει η Κυπριακή Δημοκρατία και προπαντός την ιδιότητά της ως μέλους της Ε.Ε.

Συνέχιση της ισορροπημένης πολιτικής στο Μεσανατολικό. Η ετεροβαρής υποστήριξη είτε της ισραηλινής είτε της αραβικής άποψης, μειώνει την επιρροή και την εγκυρότητα οποιουδήποτε μεσολαβητικού ρόλου.

Η ιδιότητα της Ελλάδας και Κύπρου ως μοναδικά κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ανατ. Μεσόγειο μπορεί να συντελέσει σημαντικά στην επίτευξη τέτοιων πρωτοβουλιών.

Η μεγάλη ισχύς του ελληνικού εμπορικού ναυτικού είναι δυνατόν να παίξει σημαντικό ρόλο στη μεταφορά ύδατος και φυσικού αερίου στην περιοχή και ειδικά από και προς το Ισραήλ. Με την εμπλοκή μόνο του ιδιωτικού τομέα είναι δυνατόν να ξεπεραστούν και τυχόν αραβικές αντιδράσεις.

Οι σχέσεις μας με τις αραβικές και μουσουλμανικές χώρες της ΜΑ (Συρία, Σαουδική Αραβία, Αίγυπτος, Ιορδανία, Ιράν) απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και λεπτές κινήσεις λόγω δύο πολύ βασικών στοιχείων. Στην περιοχή κυριαρχεί η αμερικανική παρουσία η οποία έχει επενδύσει χρήμα, αίμα και πολιτικό κύρος και δεν θα επιτρέψει εύκολα να αμφισβητηθεί. Κατά δεύτερο λόγο η ισλαμική κυβέρνηση της Τουρκίας, προσπαθεί να εκμεταλλευτεί το μουσουλμανικό στοιχείο της περιοχής στα πλαίσια των περιθωρίων που έχει από τις σχέσεις της με ΗΠΑ και Ισραήλ.

Σημαντική είναι η προώθηση των ελληνικών θέσεων στα αμερικανικά και ισραηλινά ινστιτούτα διεθνών αναλύσεων αν μάλιστα αναλογιστούμε ότι αυτά

πολλές φορές αποτελούν μεταξύ τους «συγκοινωνούντα δοχεία». Πρέπει να αναπτυχθεί άμεσα στρατηγικός διάλογος μεταξύ των ελληνικών ινστιτούτων διεθνών σχέσεων και αναλύσεων και των αντίστοιχων αμερικανικών και ισραηλινών.

Η ανάγκη για την αμερικανική στρατιωτική παρουσία στην περιοχή θα συνεχίσει να υφίσταται. Και η Αμερική θα βρίσκεται σε συνεχή αναζήτηση τρόπων ώστε η παρουσία της στην περιοχή να είναι αποτελεσματική με όσο το δυνατόν λιγότερο κόστος και προπάντων να αναζητά τρόπους ώστε να εμπεδωθούν στην περιοχή συνθήκες πολιτικής σταθερότητας.

Ο καλύτερος τρόπος να εξασφαλιστούν μακροπρόθεσμα οι Αμερικανικοί στόχοι και επιδιώξεις, είναι με τη δημιουργία συνθηκών ειρήνης ανάμεσα στο Ισραήλ και τα όμορα με το Ισραήλ αραβικά κράτη, συμπεριλαμβανομένων και των Παλαιστινίων. Στρατηγικός στόχος των Αμερικανών θα πρέπει να παραμείνει η ολοκλήρωση της ειρηνευτικής διαδικασίας, η συνομολόγηση διμερών συνθηκών ειρήνης μεταξύ του Ισραήλ και των γειτόνων του, και η δημιουργία ενός περιφερειακού συστήματος ασφάλειας στον άμεσο περίγυρο του Ισραήλ. Στο σύστημα αυτό μπορεί να συμμετέχει ή όχι η Τουρκία. Ανεξάρτητα όμως, η σχέση Τουρκίας – Ισραήλ θα χάσει το μιλιταριστικό της χαρακτήρα μέσα ή έξω από ένα τέτοιο περιβάλλον.

Το υδάτινο δυναμικό και οι πόροι νερού στην ευρύτερη περιοχή της ΜΑ είναι πάντα και θα παραμείνουν στρατηγικά στοιχεία στα θέματα εθνικής ασφάλειας, αλλά και ισχύος των κρατών της. Η Τουρκία στο θέμα αυτό έχει όλες τις προϋποθέσεις να παίξει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο και να επηρεάζει τις εξελίξεις στην ΜΑ, στοιχείο που θα πρέπει να λαμβάνουμε σοβαρά υπόψη.

Το Κυπριακό πρόβλημα δεν είναι μεμονωμένο θέμα στην περιοχή της Αν. Μεσογείου, αλλά ένας κρίκος στον αμερικανικό σχεδιασμό για το σύνολο ελέγχου και ισορροπίας στην ΜΑ. Αυτό απαιτεί εκ μέρους μας ιδιαίτερη πολιτική σχεδίαση και προσέγγιση αφού το εθνικό αυτό θέμα αποτελεί ταυτόχρονα θέμα μεγάλου ενδιαφέροντος για δυνάμεις που έχουν με τον έναν ή τον άλλον τρόπο συμφέροντα στην περιοχή (ΗΠΑ, Αγγλία, Τουρκία, ΕΕ). Η άρνηση εκ μέρους μας του σχεδίου Ανάν ματαίωσε την ρύθμιση των συμφερόντων αυτών των εμπλεκόμενων δυνάμεων. Αυτό θα οδηγήσει σε ισχυρές πιέσεις για αποδοχή του, ως έχει σχεδόν, από ΗΠΑ, Αγγλία και ΕΕ.

Η επίλυση του Παλαιστινιακού αποτελεί την πλέον απαραίτητη προϋπόθεση για την αποφυγή ενός κύματος αραβικού εθνικισμού, θρησκευτικού φανατισμού και έντονου αντιαμερικανισμού που θα σαρώσει τα μετριοπαθή καθεστώτα της περιοχής και θα αποσταθεροποιήσει πλήρως τη Μέση Ανατολή.